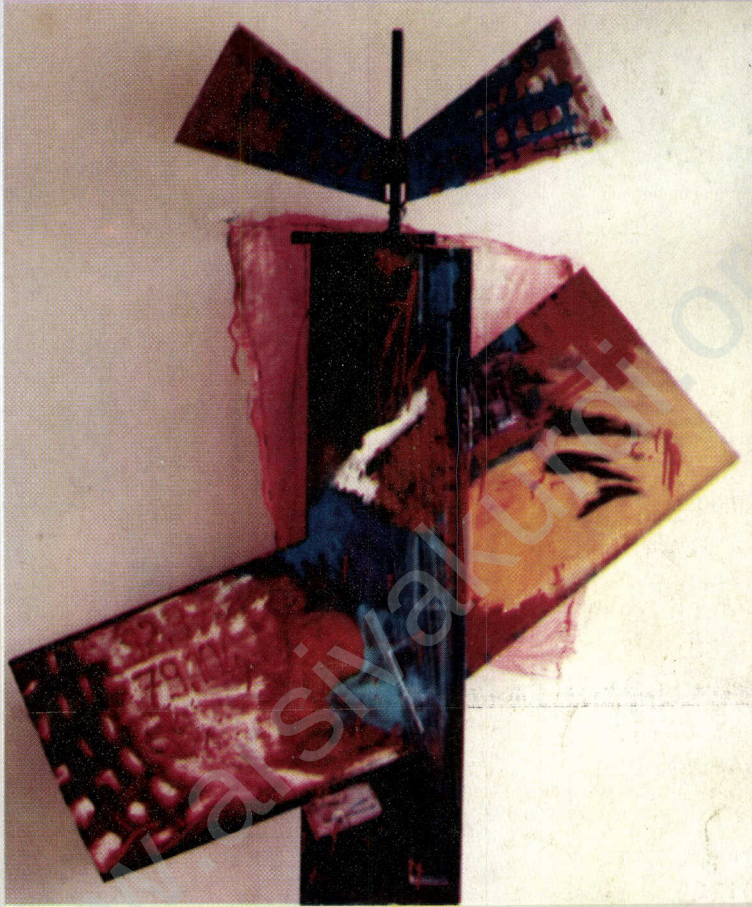

DI ÇAND Û HUNER DA Gövend

çiya ez im	a. hicri
farketme ve seçikleştirme	veysel öngören
küçük ve mavi	aydın alp
qızılqule-gundê bavê min(2)	celilê celil
yılmaz odabaşı ile söyleşi	hüseyin elçi
xocê xızır	n.hikmet - m. lewendi
girnavaz kazıları	armağan erkanal
sêwaz	mazhar kara
ji zargotına me	mustafa gazi
qizê kurda	eskerê boyik

13

Eylül - Ekim '95

Aylık Kültürel ve Sanatsal Dergi
Mayıs - Haziran '95

SAHİBİ :
Mazhar KARA

YAZIŞLARI MÜDÜRÜ:
Teyfik EREN

**YÖNETİM VE YAZIŞMA
ADRESİ:**

EKİNCİLER CADDESİ, GİYASETTİN
BEY İŞ HANI KAT: 2 NO: 118
OFİS / DİYARBAKIR

TEL: (412) 228 60 94

İSTANBUL TEMSİLCİSİ:

ŞENEL GÖKÇE

BANKA HESAP NO:

Mazhar KARA Adına
T.C. Ziraat Bankası
Diyarbakır Merkez şubesi
353764 nolu cari hesap

ABONE KOŞULLARI

6 AYLIK :125.000.- TL
1 YILLIK : 250.000.-TL

DİZGİ:
Govend

BASKI:
Serler Matbaası

İÇİNDEKİLER / NAVEROK

Pêşgotın.....	1
Çiya ez ım (Şiir-Helbest) - A.Hicri	2
Farketme ve Seçikleştirme- Veysel Öngören.....	3-4
Küçük ve Mavi - Aydın Alp.....	4
Qızılqule- Gundê Bavê Mın(2) - Celilê Celil.....	5-8
Bavê mın(Helbest) - Mazhar Kara.....	9
Yılmaz Odabaşı ile söyleşi.....	10-13
Xocê Xızır- Nazım Hikmet(Werger: Mehmed Lewendi).....	14-15
Helbest- M. Sait Alpaslan.....	15
Delal'a Mektuplar(8)- Mehmet Murat.....	16
Zaman acıyı götürmüyor - Şenel Gökçe.....	17
Sêwaz- Mazhar Kara.....	18-19
Girnavaz Kazıları - Armağan Erkanal.....	20-22
Jı Zargotına me - Mustafa Gazi.....	23
Golal Baci - Seid Veroj.....	24
Helbest/ Şiir- Edip Cansever(Werger: Ahmet Çakmak).....	25
Eliyê Torçî(Çirok).....	26
Kürtlerde Dokuma El Sanatları - Redaksiyon.....	27-29
DEMLENİYORDU ÖLÜMÜM - Enver Tunç.....	30
Kitap tanıtımı - Şemsettin Gürbüz.....	31
Bölgeden Sanat Haberleri.....	32
QIZA KURDA - Eskerê Boyik.....	32

Ön kapak resmi : Suat Başel (Sivas)
Arka kapak fotoğraf: Hüseyin Elçi

PÊŞGOTIN

Xwendevanên delal,

Pirr mixabe ku Govend, carek din ji di wexta xwe de negiha destê we. Belê, dengê we di guhê me de ye. Hûn dipîrsin dibên: "Hûn tim cara wisa dibêjên lê, tu tişt nagure. Ma wusa dibe?"

Belê, xendevanên eziz,

Bî vi awayî nabe. Lê hûn ji baş dîzanin ku di tekoşîna netewî, çînî, siyasî, çandî û civakî de hemû tişt li gor dilê mirov nameşin. Koncuktura din, ya welat, rewşa aborî, siyasî û civakî astengên mezin derdixînin pêş mirov û îrada mirov digirin bin bandûra xwe û pêşdeçûn pêk nayê. Her ku pêşda çûn armanc e ji, ev yek wisa ye. Lewra têkçûyî û şûndamayî rûkî dirokê ye. Dirka kambax ji rûpelên xwe yê herî bî qirêjî ji bo me Kurdan amade kiriye.

Pirr heyf û mixabî ku hêzên me yê siyasî iro disa avşoya pêvajoyê ne; di sedtê hêzên emperyalîst û dagîrker de bûne listok. Bî gotîna wana radîbî û rûdînî, bî gotîna wana pevdîçî, şerê hev dîkî, xwîna hevdû dirêjî, mal û mîlkên hevdû wêran dîkî û bî gotîna wan, disa li hevdû tî. Jî ber van sedemên ku ji destçûyîna zîman, ya çand, huner û edebiyata Kurdî jî bo wan ne xem e. Ew dibên, şuxulên herî girîng "şer" e.

Hetani roja iro, gelekî xwendevanên me yê jir û delalî me rexne girtin. Jî gelek alîyan de jî rastin. Rexna wan a herî girîng ew e ku

dibên: "Hûn çî ma kovara xwe seranser bî Kurdî amade nakî?" Belê, ev rexne pirr girîng e. Lê pirr heyf ku zîmanên şerê kurdayetiyê jî iro bêtir bî Tirkî ye. Jî ber vê rewşa xirab ku kesên bî zîmanê Kurdî, çand û edebiyata Kurdî diemilînin kêma in, kovar û rojnameyên bî Kurdî nayên xwendin. "Şoreşger" û "ronakbîr"ên me jî bî "şer" ve mijûl in.

Gava ku me Govend pîrtir bî Tirkî diwêşand, tiraja wê digihîşt sê hezara. Lê gava ku me giraniya xwe da ser Kurdî ev hijmar daket heştседî. Jî ber vê yekê, em ci didin Tirkî.

Belê xwendevanên berêz,

Sedemê derengderketîna me yek jê ew e ku em li welat, di nav van şert û şîrûtên dijwar de, di nava gerîneka van şaşî û xeletîyan de, di bin zîlm û zora komara dagîrker de û di nava xwîn û xwîdan û hilweşandîna şerê birakuji de xebatên xwe dimeşînin. Ya dudîyan, xebata me ne bî awakî profesyonelî ye. Lê em bawer in ku bê profesyonelî serkeftin zehmet e û serkeftin jî armanca me ye. Jî bo vê yekê jî sîtara me hûn in. Bê alîkarîya we Govend nikare bigere. Lê bê Govend jî nabe.

Em dixwazî ev yek jî baş bê zanî ku iro Govend jî do xurtir û bî hêztir e.

Fermo, di govendê de jî me hemîyan re ci heye.

Bî diyariya govend û şayîyên xweş, bîmînin di xweşiyê de.

ÇIYA EZ IM

Bê per bûm birindar bûm
Hemet hemû kendal bûn
Çavê te ronî dîkir şevê tariya
Bî xwinê hatiye şuştin
Ew birina nayê ziman

Bê dê û bê bav bûm
Bê hogir bûm, bê nav bûm
Ne roj hebû ne hiv, dîl dîperpiti
Newal hemû hêwirze bûn
Şev gêj û kerr
Erd bê deng ezman bê per
Çavê te ronî dîkir şevê tariya
Bî xwinê natîbû şuştin
Birin nedihat ziman

Ez bindest im, bê xelat û bê welat
Ez hesret im, ez belengaz
Wek dayîka dîlbîkul
Çavê te ronî dîkir şevê tariya
Bî xwinê hatiye şuştin
Ew birin nayê ziman

Em jin û mêr, bav û kal
Nav agiran gehîştim hatim van salan

Êdi dimre tuneji, birin hatiye ziman
Ez tekoşin im êdi, li ser çiya me
Welat şewata dilê min e
Bê jimar im ez xwina keç û lawa me
Ez sona bav û kala me

Êdi birin ez im, xwin ez im
Erd ez im, ezman ez im

Çiya ez im
De bibarinin.

A. HICRÎ

FARKETME VE SEÇİKLEŞTİRME

Veysel ÖNGÖREN

Şöyle bir görüşü iyi tartmak gerekir: Sanatçıların ayrı bir duyarlık düzeyi, öteki insanların ayrı bir duyarlık düzeyi olur. Sanatçı, kendi özgül duyarlığından çıkardığı biçimlerle, farkında olmadıkları bir dünya görünümünü öteki insanlara kazandırır. Açar.

Aceleyle getirilmemişse, o zaman da bu görüşün tehlikeleri gözden kaçırılmıştır ya da bu tehlikeler hesaba katılmamıştır.

Çünkü, "estetik tercih" dediğimiz kararlılık "duyarlık" la sıkı sıkıya bağlıdır.

Duyarlık, kişiyle çerçevesi arasında oluşagelen bir alışverişin ürünüdür. Kişi de kişi için o çerçeve'ye girer. Mesele, yaşanıl原因enin ve yaşanıl原因idenin farkedilişinde güzel olanı ve insanıl olanı birbirinden seçikleştirme gereğini ayakta tutmaktır. Nağme ve ritmik ilerleyiş(govend, raks, bale, sahnede tiyatral davranış ve mizansen; dil'in kullanımında vurgular, başlama ve bitimler vb.)de buna aittir. Sanatın tadı ve gücü farkedebilmenin bize hazırladığı bu seçikleştirmeden kaynaklanır

Yahya KEMAL "şiiir duymak değil, duyarmak sanattır." dedi. Bu beyan, bütün sanat için geçerli olmalıdır: İş, farkedişin yerinin ve öneminin açığa çıkarılmasıdır. Seçikleştirme bunsuz olmaz.

Estetik, bir izlek(iz sürdürücü öge) bilindiğinde ya da işlek zekanın güzellik hakkında yarattığı öneriler olarak bilindiğinde sanatın ve estetiğin ayrı ayrı yerlere düşüşü, ayrı ayrı konumlarda yerleşisi; böylesi bir dıkatın dışarda tutulması yüzündendir. Bu yanılgı, sanata karşı yavaş davranan işlek zekanın işine gelir. Hazır formlara sığırır da ondan. Sanatın hangi alanında olursa olsun, hazır olanaklara güzellik katma davranışında kısıklı durum, giderek, tıksız olmaya eğilim gösteren adamın da, aynı şekilde işine gelir.

Oysa, estetik düzeyleme, yapılmakta olan sanatın(hangisi olursa olsun) edindiği kendine ait çehre'dir: Özgü(has) varolma sürekliliği. Bilindiği gibi, kişiler gibi yapıtlar da faklılaşırlar.

Yapıtın özellik kazandırdığı birimlerle gerçek kişiler arasında bir süreklilik, hem de hayata geçmeye yetenekli bir duyarlık sürekliliği sağlanmış

olmalıdır. Sanatsal durumların bu özelliği vazgeçilmezdir. İşte asıl bu, ifade etkinliğini engellemez, örselemez. Tam tersine, eğer bu sağlanabiliyorsa, sanatsal yapıyı gerçekleştirme yollarına ifade'nin önü açılır.

Zaten sanatsal bağımsızlık da bundan başka bir şey değildir.

Adam, yanındakine dedi ki: " Niye söylediğin şeyde ısrar etmiyorsun".

Öbürü şaşkınlıkla sordu: " Ne dedim ki".

Adam devam etti: " Dünyada duruyor olmak bir şey söylemenin kendisidir. Dünyada duruyor olmakla ne söylediğinin yoksa sen farkında değ il misin".

Adam haksız sayılmaz.

Farkına varış çok kere öksüzdür. Farkına varışın öksüzlüğü insanoğlunu sevimli mi kılıyor ne. Ola ki bu öksüzlük zulme bir karşılıktır.

Öyle ya. İnsanoğlunun doğal, olağan yaşamına ait eğiliminden gelen uçlar bir tekabül de içerir. Tekabül, değer'lerle insanoğlu arasındadır. Değer'lerin yaşam kazanması da budur zaten Yoksa değerler zihinsel ve psikik tutanaklar olarak kalırdı. Nitekim, insanoğlunun kendisine ait(kendi üstüne olan) bilincine altyapılık eden bu tekabülün belirlilik aldığı düzey atlanamaz. Bu düzey, iki ayak üstünde gelişmiştir. Biri insanın evrene duyduğu güven. İkincisi yaşamaya verdiği anlam. Bu düzey olmadan insanıl boyut doğmaz.

Bu yüzdendir işte, sanat yapının gerçekleşmesi ile insanın özlem duyduğu hayat biçimi arasındaki tekabül de atlanamaz. Ama tekabülün niteliği, olup bitenlerde süregiden: yerine göre elenen, yerine göre doğagelen verilerden kopmuş olmamalıdır.

KÜÇÜK VE MAVİ...

lavlardan doğdum. göğe ağdım
yeryüzüne yağdım.sular oldum
amipten homosapiens'e evrilen bendim
havva bir içim suydı. gül diktim toprağına
habil ve kabil'e lanet olsun
lanet olsun ölüme ve cinayete
ben yaşama çağrılıydım ve en güzeldim...

-küçük ve mavi. bir gezegende yaşıyorum
ülkem dünyadır benim
anadolu'dan şöyle bir uzatsam ayaklarımı
kutuplarda donacak...-

benden başka
kimse bilmez kaç kez doğup kaç kez öldüğümü
küçük insanlar arasında büyük kahkahalar atan benim
irkilirler... şaşırırlar... sonra
sonra kaplumbağalar kaplumbağaca yaşar
zin'in büyük aşkı mem'e alan olsam ne yazar
hem kaplumbağalar hep kabuğunda yaşar...

Aydın ALP

Qızılqule - Gundê Bavê Min (2)

Celilê Celil

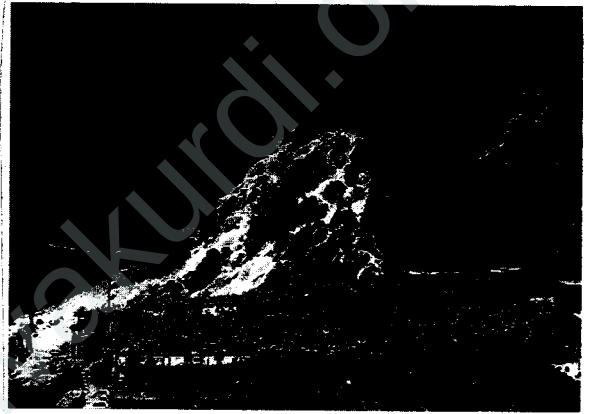
Beri biğihijine gund avtoya me sekini. Newaleki ne kûr orta me û gund da hebû. Jî vir min çend cara şikilê gund bi kamêra fotoyê girt.

Gund dûr va jî min ra ewqas jî nas nehate xanêkirinê. Jî min ra xerib bû. Min berê xwe guhast, piştî min kete gund. Pi! Ne ev tebyet jî min va nas e. Ev girê pêşberî gund e, eva jî riya çivane ye, ev jî meydana cîridê ye... Ne axir ev hemû min zûva ditye, min bi gotina bavê xwe ditye. Vaye çemê gund, vane herdu aşê gund... Min fem kîr. Bavê min timê, gava jî me ra ser gundê xwe gili kirye, dor û bera gund jî me ra şirove kirye, wi timê bi xiyalê xwe li gund da ciki sekiniye û li tebyetê mêze kirye. Jî vir, jî gund dorber di bira wi da maye.

Ev tiştê rast e. Meri gava jî gundê xwe xebirdide, divêje, fêza gundê me çawa bû, di binya gund da çi hebû, ser destê rastê, ya jî ser destê çepê çi hebû, wê demê ew jî gundê xwe dernayê, dinya dora xwe li gundê xwe dipive û ew der li xelqê dide naskirinê. Ew her tenê xerib dikarin duri gund bisekinin û jî tebyeta dora gund xebirdin. Lê zaroyê gund, biçûkê nava gund? Heger ne gund, idi wê jî ku li dinê binihêrin, li tebyeta dora gund mêze bikin?

Demek her tişt jî vê navenda nava gund jî bavê min ra hatye xuyakirinê. Şaşi, şaşiya min bû. Ez gere biçûma nava gund ciyê ku wana, zaroyê gund hergav listine, bîdita, wê derê bisekinin, li dora xwe mêze bikira û îjar destê çepê û destê rastê jî hev derxista, gundê bavê xwe û dorbera wi naskira.

Min usa jî kîr. Min ew ci dit. Li fêza gund bû. Berpaleke xweşik li binya zanga da hebû. Zang bi dirêjaya gund, fêza wi va derbaz dibû. Bilindaya zangê pênc-şeş mêtir hebû. Xuya ye gundi timê xwe dane ber wan zanga, yan jî hema rabûne ser zanga û jî wê jorayê temaşeyi gund û dorbera wê kirine. Ew berpale hema usa dihatê xarê, heta diğhiştê newalê, "Ava Mezin". Gundê Qî-

zılqule ser wê berpala fîre da hêwirî bû. Jî çemê Qızılqulê ra ez divê "Ava Mezin". Çimki têrave, beraya wi çar-pênc mêtro heye. Ceweke biçûk bi beraya mêtirnekê li ber gund jî wê diqete tê û jî nava gund derbaz dibe. Ava wê cewê beraşê herdu aşê gund gerandine.

Riya me bi çivane diçû ber bi newala pêşya gund. Beri ku bikevî nava gund, gere "Ava Mezin" bîbiri derbaz bi. Ava çem ciyê ku rê dibire, bi bela dikişê û av pîr kûr nine. Pîra ser tune bû. Em mecbûr bûn bîdana navê û derbaz bûyana. Jî rêbere xwe min pîrsî:

- Lê pîra gund kanê?

- Pîrê çî? -Ewî ecêbmeyî bersiva min bi pîrsê da. Pîre kingê hebûye? Timê jî ha bûye.

Ez metal mam. Lê dewlet çî difikire? Naxwaze çêke? (Ez jî ecêb im. Ma bona kê çêke? Bona Kurda çêke?)

Min dora xwe nihêrî, qet kelefê lengerê pîra jî nedihatine xanêkirinê. Pîra jî berê berê da tunebûye. Erebe gund hatine, ga, hesp çi hebûye dane nav avê û derbazi aliye dinê bûne. Lê iro? Erebe ber çavê min ne ketin. Gund da dûr va avto dihatine xanêkirinê. Demek,

avtoyê digerya, Qızılquliya ji mina erebê berê didine nava avê û derbaz dibin?

Çara me çi bû? Me ji da nava avê û em derbaz bûn. Baş e, avtoya me av bernedida. Nêziki niv mêtroyi avto quni nava avê bû û bê minet lêxist derbaz bû. Dîvek hevalê min ji, yê avto dajot, mina min dilê xwe da şikber bû, gelo avto kare avê xilas ke. Xwedê piştovanê me bû. Tenê ew kêmbû, em orta avê da bîminin, gundi ji bîn hewarya me û em bîvin mesqera gîşka. Gundi hema tiştê usa digerin, weki ser bajarvana bîkenin, îjar bêjin "bajarvanê feqir ne xercê gundan in, ne li çiya, ne ji destê karin sitar bin." Em bê qezya rûspi ji avê derketin.

Rê hema ji avê xilas dîke, rexê wi da, ser destê rastê aşek heye, aşa xirabe. Min aş nas kir. Eva aşa Teyo Begê bû. Bavê min besa vi aşî gele cara kirîye. Bî drêjaya gund rê hema nav ra dibire dîçe heta serê wê.

Me avtoya xwe li nava gund da sekinandinê. Gund da meydan tune bû. Em li ser rê ciki usa sekinin, weki paşê karibin avto bîzvirinin.

Gundi ji dîrva idi em ditûbûn. Texmin kînbûn, weki ew avto yê xeriban e. Çend mêrê gund ber siya xaniki kom bîbûn. Gava em ji avtoyê derketin, ewana berbiri me hatin. Wek edetê berê, xêrhatina me xwastin, pîrs û sîlavê her roji dane me. Wê navê da ji pala jorê hine xort û mêrê navser, ku li ser zînarê fêza gund rûniştibûn, ewana ji ber bî me berjêr hatin.

Hevalê min dit, ku gundi bî çaveke ne amin li me dinherin, çimki nîzanibûn em ki ne, bona çi em hatine gund, got:

- Ev camêr -û bî destê xwe ez nişan kîrim- ji dîrva hatiye, mêvan e. Ji wi beri sinor hatiye. Ay hema ji ber pala Çiyayê Elegezê, ji Rewanê hatiye, gundê bavê xwe dipîrse, dîxwaze mala kalkê xwe bibîne.

Gundi pey van gîlya dora min girtin. Yek ji wana pîrsi:

- Dêmek bavê te ji vi gundi ye.
- Belê, ji Qızılqulê ye, -min bersiva wi da.
- Bavê te kurê kê ye, -bî şarezati wi pîrsa xwe dom kir.

- Navê bavê min Casim e, kurê Celil e, Celilê Osê.
- Belê..., -wi got û dengê xwe bîri.

Dialog orta min û gundiya êmê deqekê hate birinê. Wi camêri, yê ku ji min pîrs dîkîrin, ketibû nava mitala. Paşê serê xwe bilind kir û xebardana xwe pêşda bir:

- Ji gundiye berê kes li Qızılqulê nemaye, gîşk gund-gunditi revine. Pey wana ra em hatine û li vi gundi, li gundê doranê hêwirine. Em ji ku zanibin, ka kijan mal ya kê bûye.

Li vê navê da gundiki dinê tevi xebardana me bû:

- Tu ser çava ra hati. Qet welatê we da çi heye? Ci-met çawa diji?

Me ji wextê berê gundê xwe li wi beri sinor hiştiye û em hatine li vi topraxi sitar bûne.

Pîrs û gotinê wana min ji xebardana ser Qızılqulê

dûr dixistin. Min bersiva wana bî kurti da û careke dinê vegeryame ser gotina xwe.

- Ez hatime mala kalkê xwe, mala bavê xwe bîvinim, ka kijan e? Bî kerema xwe nişani min bîdin.

Xebardan orta min û gundiya ser van gîliya di hate birinê. Hê li Digorê, dikanê da xorteki ji Qızılqulê ji min ra got, ku wana gund da timê radyoya Yêrêvanê digirt û guh lê didan, serhatiya bavê min gele cara bîhistine. -Tu here gund, gundi wê mala bavê te nişani te bîdin, qet xema neke, arxayin here, - wi min ra got. Lê naka gundi xwe ker dîkin, kes xwe nake xwayi.

Ez disa vegeryam ser pîrsa xwe:

- Ka li gundê we da kalemêr ki heye? Ez dîxwazim mala kalkê xwe nas bîkim.

- Ê, ka gund da kalemêr ki maye, weki van gîliya zanibe? -Yek ji gundiya hema usa bê teref xebera min bîri. Bî vê gotina sar ewi xîşûş avite dilê min.

Min çiqas dîxwast gîliyê xwe pêşda bîbîra, ewana ewqas jê dûr dîketin. Min xwast ez aliyê wan bîkim, îşaretê ku bavê min ser mala bavê xwe ji me ra gotibû, wana ra hewil dim.

- Bavê min divê, weki cewa gund ber mala wan ra derbaz dibe...

Gava vê gotinê min kir, yeki hema destê min girt, got:

- Cewa tu dibêji ber mala min ra derbaz dibe. Dibe hema ew e mala bavê te?

Camêri ez ji komê qetandim û ber bî mala xwe bîrim. Mala wi dûr nibû. Ewi bî dîlxweşi hewşa xwe, navmala xwe nişani min kir û pîrsi:

- Hî, ev e?

Minê çi bigota? Hê rêva, gava ez ber bî mala wi diçûm, şik idi dilê min da hêwiribû, gelo ew e mala kalkê min? Ew xîşûş disa naka ji dilê min da hebû.

Rasti ji cewa gund ji ber mala wi ra derbaz dibû. Ê ma cew hema tenê ber mala wi ra derbaz dibû? Ez bawer nakim. Xwayê malê gele dîxwast, weki min mala kalkê xwe naskira û bigota "Erê, ev e!"

Hewş û navmalê gelekî paqîş bûn. Xuya bû kevan-ya malê destemel bû û ji paqîşiyê hîz dîkir. Ji sîvderê em daketine oda mezin. Piştê odê xêni bû. Oda vê malê gelekî balkêş bû. Nîzanîm malê Qızılquliya gîşki usa bûn, yan na, lê li aliyê me, Ermenistanê xaniyê gundiya yê kevin ne usa bûn. Banê vê odê qube bû, ortê da kulek hebû. Qube ji bilindaya 2-3 mêtroya destpê dibû û bî darê şîmşat, bî rêz, wek pêpeling diçû jor, heta ber devê kulekê. Destê hoste necar lê ketibû. Li çar hawîrdorê diwarê odê, ji erdê bî bilindaya pişteke bî darê rûtraşkîri va bî rêz hatibû çitkirinê. Tiştê usa min cara pêşin didit. Li welatê me da banê oda pen in, ne qube ne, her tenê li ber devê kulekê hîneki kûr e.

Feyde ji banê bî qube gelekî mezin e. Gundiki ji min ra şîrovekir, weki li odê bî banê qube dû çêtir dîkişê. Dêmek ew fûnksyona dîkêşkê diqedand. Ode bî xwe gelekî original bû. Hûrmûrê odê, her tişt di ciyê

xwe da bû; kulav, doşek, belgi ser êrdê raxisti... Kêfa merya pê dihat. Temizaya malê bêqisûr bû.

Êmê 10-15 deqe em li odê man û min rind lê mêze kir. Em jê derketin, lê ew mal ber dilê min geleki şirin bû. Ez çi zanim, ew bû mala kalkê min yan na, lê ew ji ocaxek bû wek ocaxa kalkê min. Çi firqi ew mala kê bûye?

Em vegeryan nava komê. Cîmet zêde bîbû. Gundi tevi hevalê min sohbeteki xweş destpê kiribûn. Gava em vegeryan, gundiki dîlovan got:

- Va mala min nêzik e. Keremkin em herine mala me, pari nan bixwin.

Wi dit weki em na na dîkin, naxwazin zehmetê bîdine wi, dîxwazin idi rêkevin, bî xeyd got:

- Qet na dewê gundê me tem kîn? Bê nan û av hûnê çawa ji gund derên?

Dew tişteki baş e, me na na nekîr. Deweki xweş anin. Her yeki me du-sê kas vexwarin. Îjar min pîrsa mala bavê diya xwe kir:

- Diya min ji ji vî gundi ye, navê wê Xanîm e, qîza Cîndî ye. Bî eslê xwe ji ji bera Çîlan e, bavê min Ûti ye. Ser van gotina tê bêji teze zêna gundiya vebû.

- Erê, rast e. Qizilqulê da mêrê mezin gîlî dîkîrin, Êzdiyê ji qebîla Sipkaniyê dîman, gundi ji du berê wan bûn: Çîlya û Ûtya, -yekî gotina min mak kir.

Bona ku qet na mala diya xwe ez bîvînim, min got:

- Oda kalkê min Cîndî ji hebûye.

Weki oda bavê diya min hebûye, ew yek rind di bîra min da bû. Diya min timê bona ku mala bavê xwe humberi mala bavê min kêr neke, de çiqas ji nebe gundiye hev bûne, timê digot: "Dî gund da oda gîşka tune bû, lê oda bavê min hebû." Bavê min ji, weki ber diya min neşkê, timê pesna hespê bavê xwe dîda. Navê hespê wi Nîgar bû. "Hesp rûspitiya mêran e", cîmet gotiye, bavê min ji tim siyariya bavê xwe danî bîra xwe û pê kubar dibû: "Kes di gund da wek bavê min xwe li ser hespê nedigirî", wi digot.

Hîlbet, di bîra zaroyê 8-9 salî da ev yek tişteki geleki mezin bûye, loma ji wi timê vê yekê dani bîra xwe. Ser besa oda, yekî ji gundiya got:

- Malekî Çîlya, divên li paşwextiyê hatibû gund, wi mala xwe li taxa Ûtya da, a, va ser vî milî ava kiribû, - ewî zivîri ser milê xwe û xanîkî li jorî gund nişani min da, got, -divêjin ji Çîlya her tenê ew mal xwayê odê bûye.

Mala ku wi nişani min kir, xanîkî kevîrî bû, dora sed mêtîrî ji me dûr, ser bîlîndayîkê hatibû çêkirinê. Kulfetek ber dêrî bû, kîncê zaroyî şûştî radixistin.

Nêzîkî wê malê bûm û min şikilê wê girt. De, ki zane, te dit hema ev e mala kalkê min? Dilê min ser wê malê germ bû. Ez hivyê bûm mêrek ji wê malê derê û me gazi hundur ke. Lê kes derneket û negot, keremkin werine malê. Xuya ye, mêrê malê ne li malê bûn.

Em şûnda zivîrin, me xatîrê xwe ji gundiya xwast û ber bî avtoya xwe çûn. Cîmet bî me ra heta ber avtoyê

hat. Nav wan da xortek hebû weki ji gîşka bêtir bî dîlovanî nêzîkî min dibû, got:

- Apo, lê qet temiyê te ji me ra çî heye?

Gotina wî geleki xweşî min hat. Min ji hema bî dengêki bîlînd, ku gundi gîşk bîbhên, got:

- Dî rîya xwedê da be, muqatî zîmanê xwe bîn, zîmanê Kurdi unda nekîn. Min dîtiye bî xwe ji bîhistiye, gele ciya dewsa zîmanê Kurdi, zîmanê Turki ci girtiye. Ez bextê we me, hûn ji wê rûreşiyê neynine ser gundê bavê min.

Min dit gotina min bî dilê wana bû, beşerê wana xweş bû. Ez bawer im kêfa wana ji ber wê hat, çimki zîmanê Kurdi nava gundiya da kêr nebîbû. Tîrsa wana ji vê yekê tune bû.

Seva wê ez ji Qizilquliya geleki razî me. Bîra di gundê dê-bavê min da zîmanê Kurdi qet kêr nebe, her xurt bîmine. Ew keser, ku dilê dê-bavê min da ser gundê wani Kurmanciyê da maye, bîra neşkê, ji wana ra nebe derd.

Me xatîrê xwe ji gundiya xwast û em rê ketin. Vegerê da kêfa min ne wek ê berê bû. Min malê herdu kalkê xwe ji bî paki nas nekîr.

Rê idî ji gund derdiket, em disa sekinin, min car din baş bala xwe li gund da û min xatîrê xwe jê xwast. Min jê ra negot "De ma xatîrê te, idî em hev nabînin." Min jê ra got "De ma xatîrê te, heta gava dinê em hev bîvînin."

Vê carê gund ber çavê min bî binekî başqe dîhate xanê. Ser destê rastê, li dawîya gund aşê gundê dinê nava dara da dîhate xanêkirinê. Dîhar bû, ew kelefê nibû. Eva aşê Mêlikê Ermenî bû. Ew der ji ciyê gera zaroya bûye.

Me "Ava Mezin" bîrî, em îjar ji serfînyazî jê derketin.

Hevalê min texmîn kirin, weki kêfa min ne ya berê ye. Min ji wana veneşêrî, got sebeb çi ye. Îjar avto dane sekinandinê û bî tîra xwe dikenin. Ez li wan dînhêrim û tişteki ji wana fem nakim.

- Zanî gundi çîma mala kalkê te nexwastin nişani te din?

- Çîma? -Ez ecêb mam. Dêmek, zanibûne û nexwastîne ji min ra bêjin. Sebeb çi ye? Min çi xirabî ji wana ra kiribû?

- Na, na, xema nekşîne, tişteki ji tune, -fîkrê min hevalekî min xwand û derpê ra xwast berbîrî min bê. -Îjar bîbine sebeb çi ye. Gava tu çûyî mala mênîk û em li vîr man, yek-dudu ji gundiya ji me pîrsin, dîxwastin pê bihesyana gelo rastiya hatina te çi ye. Gotin: "Heye, tune, tapya bavê wî heye. Tapyay bavê xwe anîye hatiye, dipîrse, weki mal ji destê me bigre." Me got, "Xwedê ji we razî be, mênîkî merîkî xwendî ye, navê wî heye, mala wî li bajarê Rewanê ye, ew li welatekî başqe da dimîne, îjar wê hewceyî mala gundê we be? Tiştê usa tune." "Na, na -yekî dinê got, - ne tapû ye. Heye, tune zêrê bavê wî hene. Wexta revê li vîr cîkî veşartîne. Hîlbet cî zane, îjar hatiye, dîxwaze cî tesbît ke, weki paşê bê derxe ji

xwe ra bive here."

Hevalê min hema gotina xwe xilas kir, ijar min destpêkir ez bi têra xwe dikanim. Hema bona vê yekê gotine, "Bızın derdê serê xwe, pirê ji derdê bezê bızinê." Derdê min çi bû, fikra min li ku û fikrê gundiya li ku?

Gava Qızılquliya dîxwazın rastiyê bızanibın, ezê ji wana ra rast bêjim.

Tapû, zêr, tiştê usa ne hene, ne ji bi fikra min va derbazbûne. Belê, xezna bavê min li Qızılqulê hebûye û veşarti nibûye. Ew Kurditiya gund bûye, ku li gund da hatiye parastinê. Ez wê Kurditiyê, wê xızinê ji gundiya dîxwazim.

Ijar bona tapûyê ji bêjim. Ez soz didime gundiya, heger ewana Kurditiya xwe, zımanê xwe ya Kurdi, stran û dilanê Kurmanciyê di Qızılqulê da kêr bikin,

sozê mêrê berê be, tapûya malekê na, tapûya temamiya gund ji binê erdê ji be, ezê derxim û bêm dewa gundê bavê xwe li ser wana vekim, dewa gundê, ku bavê min li zarotiya xwe da hiştiye û malê va revî ne, gundê, ku tê da govenda mezın gerandine, hevt roj û hevt şeva def-dewat kirine, mêr cîridê listine, dengê bilûrê ji devê şivana kêr nebûye, qiz û xort sibê heta êvarê strana gotine, oda da êvar-êvar çirok û stranê mêraniyê gotine. Ezê dewa van tiştan ji wana bikim. Ev e tapûya bavê min. Gava her tişt di gund da di ciyê xwe da be, mal ji, gund ji pêşkêşî wana be. Her tenê carcama emê bêne mêvaniya wana. Ka ki me qebûl nake?

De ma xatirê we geli Qızılquliya. Xatirê te Qızılqulê, heta careke din em hev bîvin.

Bızanibın! Koka min li Qızılqulê da ye. Ez naxwazim koka xwe unda bikim!

Hûrik - mûrik

Celilê Celil

Kalê me divên: "Dan tê kutan bi himê mêkutê."
Lê navêjin, ew bêtifaqi li nav me ji ku tê.

Hilbet, rast e, divên dewran qelp e û bi dor e,
Lê bavkuştîya maçkirin çiqasi zor e?

Me çêjkê gura da ber makê miya.

Serê xelqê gihiştê li erdê ezmin,
Em bi dar-kulavê xwe hê mane ber kulin.

Lêyi û tofan sed û bend hêlan,
Li golgeniya beq hê diqurban.

Şîrê me qetîya, nebû toraq ji,
Dew li xelqê mayî, bêxem ew diji.

Em nandar in, nan nehiştin me ra, em pars dîkin,
Em şêr in, erd nehiştin me ra şehidê xwe veşêrin.

Ax û ofa me ji xelqê ra kul û derd e,
Me mal wêran kir, mêraniya xwe berda

"Kurd wek nok in li tatê ketî"
Em tîm dibêjin wek serhati,
Gelo, rokê wê hebe em bêjin:
"Tat Kurd e, nok ji dijmîn!"

Kurdê me hemî berêz in,
Bi hîzb, parti û hêz in,
Gelo çîma, pez herikî,
Şivan nîzanin ki alî bibezin.

Iro xewnê da min çi di?
Yekê xwe me dida bi sedî.

Hîşyar bûm ez, sedê me çû,
Qe yekê me ji min ne di.

Rînda rînd dîxwastin,
Nerînda min digestin.

Şaneşinê me wêran kirin, em avitîn beyar û çola,
Ijar divên: "Ev Kurdê koçer ça serê me bûne bela?"

Me xwe avite bextê dijmîn,
Dijmîn go: "Hey bêbextno, bext dîxwazın ji min?"

Me ra gotin: "Han ji we ra dewlet."
Me got: "Lê cinarê me?"

Sewta sê xwayê xwaş tê.

Şêx û mirîda hev nekîr,
Gotin: "Kê me ji kê bîr?"
Şêx go: "Te destê min paç kir,
Min bi tepa te gêj kir."
De bêjin, ki firî, ki ma li vîr?"

Ji yekî "zana" pîrsin: "Apo, gotina "maqûl" ji ku tê?"
Go: "Bêrxê min, kalê me zordara ra dîgo, "Em qûl" -ay ji wir tê."

Li me xûn herikî, bû şêr û kuştina xweşmêra,
Nemêr simêl badan, gotin: "Em ji tebayî şêra."

Bû civîna gewr û berzakan,
Gotin: "Ka em serê xwe ber kê temene kîn?"

Ser yekî kenyan, gotin: "Zîmanzan û aqîlbendo."
Bawer kir, go:

/ "Aqîl-ez, lê ew Bendo we ji ku ani serê min kir kul û derdo."

BAVÊ MIN

Bavê min kêrek tûj bû
Şaşiya xwin dîkîr.

Jî kenê xwe behr kêr nedîkîr
Jî çavên xwe roj
Spindêrek bû ezman himêz dîkîr
Kalek bû bavê min
Dî hudunrê xwe de ajek mezîn dîkîr

Bavê min kêrek tûj bû
Tu şaşi efû nedîkîr.

Mazhar KARA

Yılmaz ODABAŞI:
**"SANATTA DA SİYASİ TERCİHLERİMİZ
VE ULUSAL KİMLİKLERİMİZ UYGARCA
TARTIŞILMALIDIR."**

1961 Diyarbakır doğumlu olan şair-yazar, gazeteci Yılmaz ODABAŞI bu güne kadar 8 şiir kitabının yanı sıra öykü, çocuk romanı, belgesel anlatı, araştırma inceleme, film öyküsü ve gazetecilik konularında ürünler vermiş olup bu alanlarda 9 ödüle sahip.

Söyleşi: Hüseyin ELÇİ

-91'de şiiri bıraktığınızı açıkladınız; 94'te ise bırakmadığınızı ya da bırakmadığınızı ortaya çıktı. Bu evreyi şiirinizi nadasa bırakmanız olarak niteleyebilir miyiz?

Edebiyat Yazıları kitabımda bu konuda bir açıklama yapacağım; yine de sorunuza bir özet yanıtla şunları ekleyebilirim: Ben şiirle ve şiirimle hep barıştım. Kırgınlığım, mevcut piyasa ilişkilerine ve her şeyin hızla kirlendiği bir atmosferden pay alan edebiyat ortamıydı.

Bireysel bir üretim olan şiirin sunuluşu adına süren paslaşmalar, kurulan tekkeler ve kurulan onay masalarıydı.

Ben şiirden değil, şiirimi yayınlama boyutundan cayarak bugünün Türkiye'sinde mevcut piyasadan gittim. Ayrıca eklemeliyim ki, şiirimin nadasa bırakılmak gibi bir gereksinimi yok. Şiirle ne kadar yakınlaşıp ve üretirsem o kadar yoğunlaşabili-

yorum. Ne kadar yoğunlaşırsam ürettiklerim de o kadar yetkinleşiyor.

Yazmadığım sürede, okurun yeni basımlar yapan şiir kitaplarına yönelik ilgisi de bir başka faktördü. Ayrıca Asım BEZİRCİ ve Mehmet H. DOĞAN, gibi eleştirmenlerin telkinlerinin de katkısı oldu. Örneğin Mehmet H. DOĞAN, bir mektubunda: "Kendinizi yayınlama boyutunda da olsa şiirden çekmenizi doğru bulmadığımı, özür dileyerek bildirmek isterim size. Bu kulvar herkesi alacak kadar geniş ve inanın bana, bir süre sonra soluksuzlar dökülür kalır. Yayınlanmamış şiir, yazılmamış gibi olur" diyordu.

Şiir kulvarları gibi daha genel anlamda hayatın kendisi de bir örselenmeydi. Şiir yazarken de, yaşarken de ya bu örselenmeleri kanıksamakta ısrar ederek giderseniz ya da kalır, dövüşürsünüz. Gitmek kalmaktan kolaydı; başlarına bela olmak için kalmayı seçtim.

Bir de şiirim için hapse girince, okurun şefkati ve devletin nefretinden dolayı yazmak onurumuz oldu. -*Şiir arenasına dönüşle birlikte ortaya bomba gibi düştünüz. Neydi Ahmet NECDET' le başlayan kibrit çakımı(giderek çok geni kesimlerde tartışılmaya başlanan) şiirin Kürt sorunu?*

Haymana cezaevi'nde elime geçen bir dergide Ahmet NECDET, iki yıl önce bir gazetede ki köşe yazımda, "neden Türk şiiri değil de Türkiye şiiri?" dediğimi sorduktan sonra, "memleketimizin Güneydoğu'sundaki kardeşlerimize kimse etnik ayırım yapmıyor. Odabaşı niçin böyle diyor?" gibi laflar ediyordu. Ben de çoğu zaman aynı dergilerde birlikte görüldüğümüz bu insanlarla farkımız ortaya çıksın diye "Evrensel Kültür" dergisinde bir yanıt yazdım.

Biz cezaevi'nde ulusal kimliğimizin şiirinden dolayı bedel ödüyörüz; onlar ise yanıt vermek ve rahatsızlıklarını ifade etmek için iki yıl bekleyip cezaevi'ne gireceğim günleri saldırmak için seçiyorlardı. Yazım, artık Ahmet NECDET'le bir polemik olmanın ötesine taşıp değişik çevrelerde(Yeni Politika, Roj, Ronahi, Adam Sanat vb.) tartışıldı.

Bu konuda yazdıklarımın gereği kadar anlaşılmadığını da eklemek isterim. Sadece Mehmet UZUN, Metin CELAL, ALİ BİÇER ve Mehmet YAŞIN'ın nesnel davranışlarını düşünüyorum. Mesela Fırat CEWERİ diye birinin yanıtını(Y.Politika) okuyunca bir insanın bu kadar sığ olabileceğine inanmadım. Ben Türkçe yazan Kürt kökenli şairler "Kürt şairi"dir demememe rağmen, adam kafasında oluşturduğu bu yargıyı bana mâlederek yanıtlıyordu. Fırat CEWERİ ile, yazdıklarımı Türk şövenizmi adına karşı çıkan(Evrensel Kültür, Ağustos'95 sayısı) R. GELENCİK'in yargıları keşşiyordu; her ikisi de "Türkçe yazan Türk'tür" anlayışının savunucusu oluyorlardı. F. CEWERİ, oturup bu söyleme nasıl, neden denk düştüğünü düşünmeli ve bunun rahatsızlığını duymalıdır. Ben ise, "şiirin yurdu, peteği dil'dir" diyor ve oraya ilıştirdiğim bir "ama" ile sürdürüyorum; işte o "ama" ve ötesini algılamayanlar saldırıya geçtiler. Şimdi burada uzun uzadıya yanıt vererek sayfalarınızı işgal etmek istemiyorum. Bu konudaki tartışmalara toplu olarak Evrensel Kültür dergisinin Aralık sayısında yanıt vereceğim. Ben istiyorum ki sanat kulvarlarında da siyasi tercihlerimiz, ulusal kimliklerimiz uygarca tartışılabilir.

Ben bir Kürt olarak Türkçe yazıyorum, ama

"vatan millet" Adapazarı, Beypazarı, bitpazarı ya da "Ne mutlu Türk"şairi değilim! İnsanların bu tavırlardan çok rahatsızlık duyduğumu gördükçe ulusal tavır koymakta kışkırtılıyorum. Ama ben Kürt dedikçe kuduracaklar; onlar kudurdukça ben Kürt diyeceğim.

Aslında durum çok trajik. Cumhuriyet dönemi boyunca korkunç bir asimilasyon bizi bu hale getirmiş. Ortadoğu'da Araplar tek ulus örneğın. Ama onlarca devletleri var; fakat kürtleri konu ettiğimizde, devletleşmeden dilin özgürce gelişmesi olanaklı değil. İşte bu sıkıntının mahsulleriyiz biz. Hem Kürt halkı ve dili açısından hemde bizim açımızdan talihsiz bir durum bu.

Bakınız, XXI. yy.'ın eşliğinde oturmuş, "Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır/Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır" diyerek ölüşeviciliği oynuyorlar. Dil ve edebiyatın da katkısıyla savaşı ve ölümü meşrulaştırıyorlar. Burada bizim misyonumuz onlardan çok daha çağdaş olmaktır. Bu aşınmış ve ilkel söylemleri edebiyat arenasından defetmektir. Meselâ yeni çıkacak şiir kitabımdan iki dizeyle örnekleyecek olursam:

"Bayrakları bayrak yapan": Bayrak imalatçılardır, "toprak eğer uğrunda ölen varsa": Utanmalıdır! vb. gibi.

Atatürk Dil Tarih Yüksek Kurumu gibi yerlerden ödülleri alan Ahmet NECDET'lerden v.b. lerinden farkımız nasıl ortaya çıkacak ? Elbette tartışarak. Tartışmaya kim engel oluyor? Devlet! Onlar da kapıkulları, " resmi aydın"lar ve resmi söylemler, statükoya dokunmayın diyorlar. Biz dokunacağız... Evet, sanatta da dokunacağız!

- Yılmaz Odabaşı, şiirini Türkiye Şiiri içinde nereye oturtuyor?

Tevazuyu bir kenara bırakırsak, kuşağımın en verimli şairiyim. Babiali dükalığına, onay masalarına tavrımız hep açıktı. Kimsenin kolu kanadı altına girmeden, kimselerle paslaşmadan; mangalar, düzineler halinde çıkışlarda prim almadan, ürettiğime güvenerek tek tüfek gidiyorum. Çok satmak iyi olmaya ilk ve tek ölçüt sayılmasa da 70 bin adedi aşan kitap tüketimiyle kendi kuşağımda en geniş okur kitlesine ulaştım.

Daha önemlisi ise, biçimlediğim coğrafi, kültürel, sosyal dokuyu; siyasi perspektifimi şiirime, duruşuma taşıdığma, popülizme ve kaba gerçek-

çiliğe çakılmadan kendi şiirimi oluşturabildiğime inanıyorum. Ama bunları asıl edebiyatın tarihsel süreci belirler. Benim için önemli olan bu evrede kendimle ve ürettiğimle barışık olmamdır. Bu barışık olma haliyle kendimi ürettiğime oturtuyorum: gün gelir birileri de üretilmiş olanla bir yerlere oturtur. Varılmış durak yok, varılacak duraklar var çünkü.

Tıpkı hareket halindeki otobüse yolculuğunun nasıl geçtiğini sormak gibi bu. Yazmak uzun soluklu bir maraton; ne söylene erkendir.

-Son dönemde yeni bir tartışma var. Sanatçının ürünleri ile hayat karşısındaki tutumu arasındaki uyum konusunda ne söyleyebilirsiniz? Kimisi bunu özel yaşama dahil ediyor?

Bu daha değişik biçimlerde de sorulabilecek önemli bir soru. Ben kendi anladığım anlamda uçukluğu seviyor, şiirimdeki coşkuyu o uçuktan emziriyorum. Yazan insan, toplumun kural-ları, tabuları ile uzlaşmaktan kesinlikle kaçınmalıdır. Onların geleneklerini, mistik inanışlarını, feodal törelerini biz koymadık. Şiir benim için, atıldığı dünyadaki mutsuz olma durumuna bir manifestodur. Mutsuz olmam nesnel gerçekliğimin bir sonucudur; bu nesnel gerçeklikte şair olarak bir etiği elbette devraldım. Benim etiğim sınıfsaldır, ulusaldır. Üretimimle hayat karşısındaki tavrımda etiğim bağlayıcıdır. Yoksa mevcut normlardaki ahlak kriterlerine dalkavukluk yapmamız beklenmemeli.

Bu sorudan genellikle mevcut ahlak kriterleri anlaşılır. Nedir bu ahlak kriterleri, onları kim koymuştur? Kendine aşık olma ya da çıldırma hakkı veren bir şairin üretimindeki sınıfsal-ulusal içerikten kuşku duyma hakkını ya da cüretini birilerine kim veriyor?

Ahlakın kriterleri izafidir. Ben bir okurun "selamünaleyküm"üne" aleykümesalam canım kardeşim, gel seni kucaklıyayım" demediğim zaman üretimimle, duruşumla tezat mı yaşıyorum? Bir örnek daha: Geçenlerde kitaplarımı imzaladığım okurların birinin elindeki anahtarlıkta "Fatih'in tuğrası"nı görerek "bu ne?" diye sordum. Konuşmalarından beni çok iyi izlediğini ve cezaevi'nden çıktığım tarihi bile bildiğini gözlediğim, geçmişte

yargılanıp 12 Eylül'de uzun yıllar yattığını söyleyen bu okur, "Fatih'in tuğrasının günlük hayatta çok işine yaradığını; trafik kontrollerinde memurlara, vergi dairesi denetçilerine gösterdiği zaman yolların açıldığını vb." söyleyince, kitabını eline

Foto : Hüseyin Elçi

tutuşturun" git senin evindeki kitaplarımın imzalı olmasını istemiyorum!", dedim. Şimdi bu adam gittiği yerlerde bana küfrederek "yazdıklarının adamı değil" derse, öyle mi olacağım?

Beni edebiyat tarihi de, okurun da ürettiğimle yargılamalıdır. Yoksa tipik bir Diyarbakır hastalığıdır: "Turistikte" bir duble rakı içerken görülen birini, 'orada her gün içer o' diye afişe etmenin üretimle bir ilgisi yoktur. Kaldı ki içer de, oraya oturur, şişesini duvara da fırlatır, kime nedir?

Üretimde etiğe evet, mevcut ahlak kriterlerine hayır! Şair ahlakçı olmamalıdır!

-Bol ödüllü bir şair ve yazar olarak yarışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Mevcut ödüllendirme anlayışına saygım yok. Bu ödül konusu da iyice zıvanadan çıktı. Neredeyse bütün mahalli gazetelerin de, ölen şairlerin de anısına konulan bir ödül var artık.

Ödüller şair olmayanı şair yapmaz. Kimse ödülle şair olmamıştır. Nazım Hikmet'in, Ahmed Arif'in ödülü mü vardı? Ayrıca bu alanda pek adil bir üleşim olmadığı gibi, kim, kime ödül veriyor? Çoğu zaman hiçbir işe yaramayan yeteneksizler

oturup yeteneklilere ya da arkadaşlarına ödül dağıtıyorlar. Böyle bir yapılanmaya saygı duyulabilir mi?

Ben genellikle Diyarbakır'dan hiç tanımadığım jüriye yapıtlarımı göndererek kendimi sıniyordum. Bu güne dek roman hariç hemen her dalda ödüller aldım. Diyarbakır'da bizi yeteri kadar besleyecek entellektüel bir ortam yoktu. Benim de üretiklerime o uzaklıkta güvenmek gibi bir sorunum vardı. Katıldım ve birkaçı hariç o ödüllerin hepsini-bir biçimde- aldım. Ankara'ya geldiğim 1993 yılından itibaren Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin "yılın gazetecisi" ödülü dışında bir ödül almadım ve katılmadım. Bu hiçbir zaman katılmayacağım anlamına da gelmez. Ama sadece üç dört yılda bir çok saygın olduğuna inandığım bir ödüle katılabilirim, belki...

Benim okurumla fevkâlâde bir gönül bağım var. Ödüller bu saatten sonra bana hiçbir şey katmaz. Ama ihtiyacı olanlara öneririm. Yani kitaplarını yayınlamak, okur bulabilmek sorunları olanlara öneririm.

-Diyarbakır... Bunca yıl sonra Ankara. Gözüm arkada değil diyebiliyor musunuz?

Buna da yeni şiir kitabımdaki iki ayrı şiirden birer kesitle yanıt verelim istersen:

Diyarbakır,
orada hz. Yusuf'un bütün kuyularında
it gibi tutunup acılarıma şehirler gezdim
yetmedi! düşler, düşüşler gezdim
akşamlar bin oku saplayan yay'dı
yayıldım gezdim

büyük otobüsler vakur bir hüzünle ilerlerken
o adamlar at izini it izine
dost elini puşt eline karıştırıp gezerlerken
yaşlı bir fahişem bile yoktu göğsünde
ağlamak için

(...)

yağmur dalgın bir efkar giyinir ekim'de
kumrular sokağında çekilmiş bir diş gibi
kalırım

çekilmiş bir diş gibi,
Diyarbakır'dan
ağrırım, bağırırım aldırılmaz!
ille de gökkuşağı giyinir gökyüzü her ekim'de

uzağım, sağ elim yok
unuttum elimi Diyarbakır'ın teninde
gözlerimi unuttum

yüreğim gökkuşağı giyinmiyor hiçbir
mevsimde!

-Yeni çalışmalar?

Üç yılı aşan bir aradan sonra aynı günlerde, yani ekim ayı sonunda "Nice Küllerden" adlı bir şiir kasetimle birlikte "Cehennem Bileti" adlı yeni şiir kitabım çıkacak. Ayrıca İstanbul Tüya kitap fuarı'na yetişecek "Bütün Kanamalar umuttan" adlı Haymana günlükleri var. Bu arada toplam 13 kitabımın yeni basımları Öteki yayınevi'nden sürecektir. Yani sıra senaryolar, çocuk kitapları...

Bir de "Siyan Beyaz" adlı günlük gazetede haftada üç gün yazıyorum. Bütün bunlar, diğer yoğunluklarla birlikte keyifli sohbetlere zaman bırakmıyor.

-Govend'e ilişkin neler söylemek istersiniz?

Eksiklerine rağmen, ideolojik ve ulusal tercihleriyle Diyarbakır için önemli, sürmesi gereken bir çaba. Yeterince izleyemesem de bunu söyleyebilirim.

Üstelik ben uçmak için Diyarbakır'ı seçmiş bir kuşu bile önemsiyorum...

XOCÊ XIZIR

Nazım HİKMET

Wergera ji Tırki: Mahmûd LEWENDİ

Hebû tunebû, padişahê hebû. Ew padişaha rojekê bî delalan lî çarşiyê dîde bangkirin, dibêje:

-Ki ji min re Xocê Xızır bîbine û bine, ew ji min çî bixwaze ezê bîdimê.

Ê de ka, ki kane Xocê Xızır bîbine? Xocê Xızır tenê dî cejna Xıdırellez de tê ruyê erdê. Ew ji kesek wi nabine, tenê merivên pırr baş wi dibinin.

Ki rasti Xocê Xızır were, çî daxwaziya wi hebe jê dîxwaze, Xocê Xızır ji didê.

Lê padişahi gotiye "dîvê ku bête dîtin!". De ka wê Xocê Xızır lî kuderê bête dîtin?

Lî vi bajari meriveki gelek xızan hebû, zar û zêçên wi ji pırr bûn. Bî zorê debara xwe ya malê dîkin, pırrê caran ji birçina radîzên. A vi merivê xızan gava ku banga padişahi ji devê delalan bîhistiye, hatiye malê ji jina xwe re gotiye:

-Çawa be emê gîşê ji birçina bîmırin, ya baş ez herim ji padişahi re bîbêjim ku ezê ji te re Xocê Xızır bîbinim û binim. Ezê çîl roj mudetê jê bîxwazim. Heta dawiya jiyana xwe ji ezê peran jê bîxwazim. Û çîl roj şûnde dîxwaze bîla min bî dar de ke, dîxwaze bîla laşê min çêti-çêti bike, êdî ji wê şûnde nakeve serê min, ne mesele ye. Qet nebe tu û zarok hûnê ji xızaniyê xilasbîn.

Jinikê gelekî ji mêrê xwe hez dîkir. Nedîxwest ku mêrê wê vi tîştî bike, her çiqasî lî ber mêrê xwe geriya, lavayî kîr jî, disa bîkêr nehat. Mêrikê reben radîbe dîçe hînda padişahi û dibêje:

-Padişahê min, ezê ji te re Xocê Xızır bîbinim

û binim, tu heta çîl rojî moletê bîde min, hînek pere jî ji bo zar û zêçên min bîde ku bîla kanîbîn debara xwe heta dawiya jiyana xwe bîkîn

Padişah ferman dîde merivê xwe, devê xîznê vedîkin, daxwaziya vi merivê xızan bî cih tinîn. Heta çîl rojî merivê xızan û zar û zêçên wi bî kêf û eşq dîxwin û vedîxwun.

Roja çîl û yekan padişah ban vi merivî dîke û jê dîpirse:

-Kanê te Xocê Xızır dît?

Merivê xızan bersivê dîde:

-Welle min nedit padişahê min. Rastiya wê min nîkanîbû bîdita. Lewra jî bo ku ez zar û zêçên xwe ji xızaniyê xilas kîm min ev derew jî te re kîr.

Padişah gelek qeheriye. Lê wê cezayekî çawa bîde vi merivî, hînekî fikîrî û ban wezirên xwe kîr û jî wezirê yekem re got:

-Em cezayeke çawa bîdîn vi merivê derewin ku wi ez xapandim?

Wezirê yekem weha bersiv daye:

-Em vi merivî bîkîn çîl perçe û her perçeyekî wi jî bî çanqala qesabekî ve bîalîqîn!

Tam dî vê navberê de zarokek peyda bûye:

-Her kes lî gor sen'etê xwe, gotiye:

Padişah fam nekîriye ku vi zarokî xwestiye çî bîbêje. İcar jî wezirê duwem pîrsiye:

-Em cezakî çawa bîdîn vi merivê derewin ku

wi ez xapandim?

Wezirê duwem weha bersiv daye:

-Em çermê wi biguron û hundurê wi bî kayê ti ji bikin.

Zarok disa peydabûye û gotiye:

-Her kes li gor sen'etê xwe!

Vê carê ji padişah ji wezirê sêyem pirsîye:

-Em cezayeke çawa bîdî vi merivê derewîn ku wi ez xapandim?

Wezirê sêyem weha bersiv daye:

-Padişahê mîn, sebebê xapandî û derewkirîna vi xîzani ji ber birçîtiyê ye. Ger piçeki însaf û dîlovaniya te hebe, dîvê ku tu wi bîbexşîni.

Zarok disa peyda bûye û gotiye:

-Her kes li gor sen'etê xwe!

Padişah ji zaroki pirsîye:

-Tu çi kes î? Tu ji ku derketî? Her hema dîbêji "her kes li gor sen'etê xwe". Tu bî vê yekê dixwazi çi bîbêji?

Zaroki weha bersiv daye:

-Gotîna mîn ev e ku wezirê te yê yekem beri ku bibe wezir qesabî dîkir. Loma dixwaze li gor qesabiya xwe cezayekê bide vi merivê xîzan. Wezirê duwem ji beri ku bibe wezirê te lîhêf dîderiband, wi ji xwest li gor sen'etê xwe cezayekê bide. Wezirê sêyem ji beri ku bibe wezirê te, rencber bû, ew dîzane ku feqirî û birçîbûn çî ye, loma wi ji xwest daku tu ji ber xîzani û birçîtiyê vi merivî bîbexşîni. Û ez bî xwe Xocê Xîzîr im. Tenê ez xwe nişani merivên baş dîdim. Ez hatim vir neku ji bo te lê ji bo wezirê te yê sêyem û vi merivê xîzan. Û vi merivî wa ye soza xwe ji bî cih anî. Çunki Xocê Xîzîr ez im.

Herdu wezirên padişahi şaş man.

Xocê Xîzîr dîzani ku wê êdî nikanîbîn tu xirabîyekê li merivê xîzan û wezirê sêyem bikin, ji koşka padişahi da rê, derket û çû.

.....
(Nazîm Hikmet; Sevdalî Bulut, Cem Yayînevi, Çapa 5., 1979, İst. r:27-30)

DEMA BAJAR BI JAN BÛ

Ez ketim xewan... xewek dirêj e ji şevan.
Mîn hebûna xwe dani qada xortan

Pirtûkek nivçiriyayi xwendim. Qala Zeûs
û agirdîz Prometeûs dîkir..

Mîn prometeûs ji dani qada ciwanan...

Dawiyê di qada mêran û şêran li hespê bî
bazîk siwar bûm...

Ango bajar ji bî janîn

Dejmara serkeftîna qesasê dilê mîn

Dem

Dema tovdana zarokeki pêti agir

Bî mekîna

Bî lêdanan ve tîn ser dilê mîn

Rûdînin...

Mîrîn ewqas di dalda dilê mîn da maye ku,
şev bêdang stêrk bêdeng ezman bêdeng

Bajar bî galegala hol dibe

Nûçeyek bî êşa mîrîna egideki

Bê fiêl dadikeve rêgehên bajêr

Mîrîn ewqas di talda jîyanê dayî ku

Lê belê heta hîlma dawîn hêviyek weke
kurmekî mejiyê mirov dîkoje

Stêrk hêdî hêdî dîçirûsîn

Ango bajar ji bî janîn

Lî ser dilê mîn zarokek rûniştiye

Bî lêdan û tunebûna xwe

Ez çiqas xerib mabûm

M. Sait ALPARSLAN

DELAL'A MEKTUPLAR-8*

RÜZGAR DAĞILIYOR O KENTİN YARASINA

Mehmet MURAT

Acının azgın sularına kapılıp

Ansızın

Yüreğime pash bir bıçak saplanırken

Ben

*Amansız ve zamansız bir ağuya kardım kalbimi
zülüm hüküm sürüyordu hâlâ...*

Delal, bir sohbetin arka bahçesinde kanayan anılar depresiyordu rüzgarda...

(Sivas... O kenti görmedim henüz. Ama yarasına tuz basıyor. Sınırsız çığlıklar çarpıyor gökyüzüne... Görüyorum.)

Acı haberi duyduğunda altmışı geçkin ömrünü bir daha yokladı. Dostlarıyla, arkadaşlarıyla sigarasını, rakısını ve evini en önemlisi de sıcak dostluklarını paylaştığı günlerini yokladı. Ne korkunç bir soğuk esiyordu tenine. İrkildi! Kırçılmış saçlarını yaladı alevler. Kara kara dumanlar yaktı gözlerini. Küller yağdı yüzüne. Ömründen utandı. Bu yaşta bunu da mı görecekti.

Yanına biri geldiğinde acısı depresiyor, yüreği savruluyordu. Amed'in öğlen sıcağında oturduğu restaurantta kendisinden başka kimseler yoktu. Sigarasını sarmaya çalışırken, tütünleri dökülmüştü beyaz örtülü masaya. Masasında tütün tabakası, çakmağı ve birası. Yanına vardığımda gözleri kan çanağı misali kızarmıştı. Yanına gitmeden önce nerede bulabileceğimi sorduğum bir arkadaştan "çok üzgün olduğumu ve dünden beri ağladığımı" öğrenmiştim. Hocam, ben hem sizinle tanışmak, hem de biliyorsunuz; acı hepimiz acısı. Bir basın açıklaması yapmayı düşünüyoruz; Diyarbakır daki yazar ve sanatçılar olarak. O ara önüne uzattığım basan açıklamasını gözlüklerini takarak okumaya başladı. imzaladıktan sonra gözleri yeniden ıslanmaya başladı. Acısını daha da yoğunlaştırabileceğim kaygısı taşıyordum.

Yüzünü camdan yana döndürüp; "Döğüşemedi! Ahhh...ahh!... Döğüşerek ölseydi ağlamayacaktım. Döğüşemedi... Çorabı hala ayağımda....

" Delal orada aydınlığım, burada özgürlüğüm kararıyor.

Hiç bir şey söylenmeden bir derviş suskunluğuyla dinledim. Sonra, akan yaşlarını ve burnunu silip, bitmekte olan sigarasına bir sigara daha sardı.

Garsona dönüp "ne içeceğimi" sordu. Bir şey içmeyeceğimi söyleyince, "hari çay iç" dedi. Kırmadım. Titrek sesiyle: "Sivas'a gitmeden önce Behçet'in evindeydim. Akşam çorabımı yıkatmış, ancak sabahleyin kurumamıştı. Kendi çorabını verdi bana. Ayağımda hâlâ.

Yangın...Duman... Küreğin sapı kırılır da kavgadan geri kalırsın ya... Ahh...ah ...döğüşmeden ölmek. Asaf (Koçak)... Metin (Altıok)... Ben ölüme ağlamıyorum. Döğüşememeye ağlıyorum. Ne kadar kötü döğüşemek... Buda varmış dünyada. Bunun da görecektim".

(Sivas... O kenti görmedim henüz. Ama rüzgar dağılıyor yarasına şimdi... Biliyorum. Ağıtlar hiç bu kadar yanık yakılmamıştı çünkü.)

Dudaklarının ucunda biten sigarasını atıp yeniden yaktı. Derinden bir içim çekip birasını yudumlarken çocuklaşmış bir hali vardı sanki.

Sonra devam etti: "...Karikatürümü çizmişti Asaf. Evde duruyor. İhsan Biçici'ye vereceğim. O saklasın. O arşivcidir. Devleti bekliyorlar... Olmayan devletin neyini bekliyorsun... Beklemeselerdi...Dişe diş döğüşselerdi belk ide böyle olmayacaktı. İnsani duygu bizi insansız bıraktı. Ahhh... Behçet ah... Döğüşemedi! Neyleyim döğüşemedi..."

Acısıyla kıvranan ihtiyarı yüreğiyle başbaşa bırakıp vedalaştım oradan.
DELAL, KATLIAM MEVSİMİNDE HER ÜLKE YARASINA UMARSIZDI...

*Bu yazı daha önce AZADI gazetesinde yayınlandı

ZAMAN ACIYI GÖTÜRMÜYOR

Mülteciyim, beyaz düşlerimi kaybettiğim yerden.
Anımsamıyor özlemlerimi, zaman;
yangın elleriyle, ilkbaharlarımı yakıyor
oysa külünü toplamıştım, tüm aşklarımın
senfonisindeyim, çekip gidiyor sonsuz mutluluk.

Sesim, yalnızlıkların soluksuz rüzgarı
hangi yana savursam, kendi iklimine yabancı;
önce bulutları taşıdı
sonra tenime dokunan nemliliği, evrenin.
Gümüş yağmurlar yağmadı, aysız gecelerime;
yitikti düşlerimden geriye ne varsa.

Şimdi kıyısındaım,ürkek sessizliğimin.
Parıldayan ışığını arıyorum, parçalanmış dünyanın;
öğretildiği gibi değil
zaman,bazen acıyı alıp götürmüyor.
Işıksız sularla karanlık
bir yaprağı kemirip dururken
acı,zamanla oynayan ağır bir hüznün.

ŞENEL GÖKÇE

LI SÊWAZÊ PORÊ HOZANAN DIŞEWITE WEK PÛŞÊN PAYİZÊ

Mazhar Kara

"Sêwaz!",

Ev deng mirovên xweşmîrov din dîke. Gava ev deng tê guhê mirov, mirov diricîfe, dîcemîde, dîtirse, hêrs dibe, dîgiri û dîde xeberan.

Roja dudyê Tirmeha 1993 yan, rojek ji wan rojên diroki, ji rojên gîring e. Dî şerê taritiyê û ronahiyê de qonaxek gîring e ev roj. Lewra wê rojê porê hozanan lî Sêwazê wek pûşê payizê dişewiti. Dî diroka mirovatiyê de, nîzanîm çend rojên wîha hen e? Tu bişewiti Sêwaz... Roja dudyê Tirmehê lî Sêwazê şîn û şewat hebû. Lê xewliya Sêwazê, dar û berên wê, çem û kaniyên wê, çiya û daristanên wê nebûn yên dişewiti. Îro lî gelek heremên Mürdistan ew ji dişewitî. Lhe lî Sêwazê çavên mirovan bû dişewitin, mirovên delal. Porê hozanan bû wek pûşê payizê dişewiti lî Sêwazê. Em dî tariyê de bûn loma ewana dişewitin, ew dişewitin, agirê porê wan em ronî dibîrin. Ronahi iro li ji me re hewce ye.

Agir, ev çi agir bû ku qêmişê wan mirovên delal bû, porên wan û çavên wan bê pîrs û gotin şewitand? Reh û kokên wi agirê qirêj dî ku de ye.?

Ku em xwe bernedî ser diroka mirovatiyê û lî koka wê agirê qirêj negerin, em wi nebinî şirove nekî, wê hin gelek xweşmîrov dî vi agirê qirêj de bişewitin, her yek wek peykerek delal.

Berê ku agir mirov qet germ nedikir û her dişewitand, kor dîkir, kut dîkir, dîcemîdand, diricîfand ew çax emrê agir dî destên hinek xwedayên xayîn û bî qirêj de bû. Ewana disa wek iro mirovên jir û ronî dişewitandin bî vi agiri. Lê rojekê Prometeusê dîlovan lî hember wê rewşa xirab tebat nekî, wek şoreşgerek dîlpola hêz da xwe, qîdûmên xwe top kîr çû dîziya agir û ew agir ji wan xedayên bîqirêj dîzi û da mirovan, ew ronî kîrin. Mirovên ronî, ji wê rojê vir de bî agirê

Prometeus xwe ji tariyê diparêzin. Şerê tariti û ronahiyê ji, ew roj ev roj e wer berdewam e. Roja ku mirov vê yekê ji bir dîkî, ey agirê wan xwedayên bî qirêj hinek mirovên ronî, dî agirê taritiyê de dişewitine. Lewra wan xwedayên bî qirêj dîlê gelek qûlên xwe bî vi agirê taritiyê tîji kîriye, xemilendiye.

Lewra ew agirê ku lî Sêwazê, roja dudê Tirmeha 1993 ya nî rahiştûbû rûyê ronahiya gelan; ya jaran, bîrçiyân sêwîyan, ev agir bû. Belê, wan qûlên Xwedayên bî qirêj roja dudyên Tirmehê, lî Sêwaza Pir Sultan, ew agirê dîlê xwe bî serê xweşmîrov û ronakbîran de rîjandî; wi agiri berdan porê hozanan wek pûşê payizê şewitendî.

Mîrovahi wi agiri êdî baş nas dîke. Zane ku ev agirê dîlê Hulagu Xan, yê dîlê Hitler, Mussolini, Tîrkeş, Sîlê Gagerdan, Erdalê Gopal Çîlxatûn, Bülentê faşî, Necmeddînê derewin, Seddamê xwinmîj, Humeyniyê geni, Hafîz û dîktatorên wek wan e; agirê Hiroşimayê, Helepçe û Sêwazê ye.

Ev yek eyan e û lî ber çavan e. Lê pîr heyf û mîxabin ku em carna xwe ji bir dîkî.

Ew hozan, zanyar, ronakbîr û hunermendê ku lî Sêwazê şewitin şagirtê Prometeusê dîlovan bûn. Ewana, ji bo em vi agiri ji bir nekî çavên xwe avêtin nava wi agirê qirê, xwe şewitandin. Belê wan xweşmêra roja dudyê Tirmeha 1993ya nî hespên xwe yên ji surê zin kîrin û avêtin pêşîya hêzên taritiyê.

Wek ku yek ji wan hozanan, Uğur KAYNAR dibêje: " Kulîlk Rabûn Govendê". Belê ew iro ji lî refên pêş, dî govendê de ne.

De bînhêrin û bîreşînin.

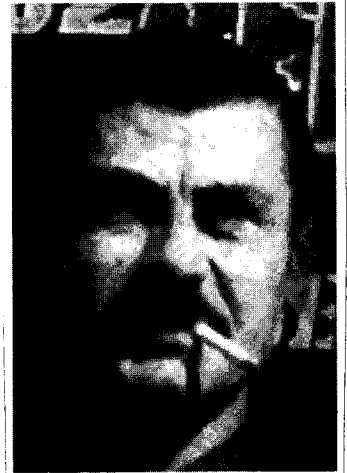

“jı ber ku
keştiki spi ye mırın
ewa ku behrên reş
tım bang dıkınê
keşti ki bınabûyi
wek stêrkên temrî ye
mırın
dışibe navnişanên
wendabûyi
wek gihayên şewiti
ku tu wê helbestê bixwini
ez
dibe ku lı bajarek dın
dımırım”
Behçet AYSAN

“çünkü beyaz bir
gemidir ölüm
siyah denizlerin hep
çağırdığı
batık bir gemi sönmüş
yıldızlar gibidir
yitik adreslere benzer
ölüm
yanık otlar gibi
sen bu şiiri okurken
ben
belki başka bir şehirde
ölürüm.”
Behçet AYSAN

“...
Ez bı roj natewım lê
Bı şev xwe xwin dıkım
...
Gava ku ez jı yeki hez dıkım,
Tım ezmanê xwe fireh dıke
Lê hemi kes rehet in dı hundurê
qaçilê xwe de
Ew hezkırın bêxwedî ye êdî
Bımırım eyb e, xwe kerr bıkım
talûke;
Wısa be dıbê mirov pırr
hezbike, pırr bıbêje”
Metin ALTIOK

“...
Ben eğilmem gündüz ama,
Geceleri kanatırım kendimi
...
Ben birini sevdiğim zaman,
Göğünü durmadan genişletir
Ama herkes rahattır
kozasının içinde,
O sevgi artık kimsesizdir.
Ölsem ayıptır, sussam
tehlikeli;
Çok sevmeli öyleyse, çok
söylemeli.”
Metin ALTIOK

BERFİNA MIN
Dı kêncên hışın de,
spi çil
jı bireka çiyaki kokım
jı sermê cemed nagire
jı buharê têr nabe
berfinek hat
rûnişt lı nıvısa mın.
Mın bı singa xwe ve kır
Wek çavên xwe lê
mêzekır/ mêzekır.
Uğur KAYNAR

KAR ÇİÇEĞİM
Mavi giyisiler içinde
ap ak
yaşlı bir dağ eteğinden
soğuğa donmaz
bahara doymaz
bir kar çiçeği geldi
oturdu yazıma.
Göğsüme taktım
gözüm gibi
baktım/baktım.
Uğur KAYNAR

GİRNAVAZ KAZISININ ANADOLU ARKEOLOJİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Armağan ERKANAL*

Girnavaz höyüğü Mardin ili, Nusaybin ilçesinde, Nusaybin'in 4 km kuzeyindedir. Çağçağ nehrinin batı yakasında, Çağçağın kaynağından ise 15 km uzaklıkta yer alan bu höyük, nehrin oyduğu vadinin hemen ağzında, çok stratejik bir konumdadır. Kuzeyinde bulunan yüksek engebeli arazi kentin savunması açısından önemli roller oynamış olmalıdır. Höyüğün güneyinde dümdüz uzanan bereketli bir ova yer alır. Toprak çok verimlidir, kavak, nar, ceviz, incir gibi çeşitli bitkilerin yetişmesine elverişlidir.

Girnavaz Höyüğü'nün stratejik konumunun yanı sıra, çeşitli bölgeleri birbirine bağlayan yollara hakim olması ve iyi içilebilen güzel bir suyunun bulunması, burada kurulan antik yerleşmelerin önemli birer kent olduğunu düşündürmektedir.

Höyük, adını çevrede anlatılanlara bakılırsa, Abbasi krallarından Harun Reşid'in saray şairi Abu Nuvas'dan alır(1). Çok yakışıklı ve çapkın olduğu kaydedilen bu şairin dili de bir o kadar ünlü olmalıdır ki, kendisi bu yüzden bir kaç kez zindana atılmıştır. Girnavaz Höyüğü'nün çevresinde yaşayanların anlattıklarına göre, burası Abu Nu-

vas'ın sürgüne gönderildiği yerlerden biridir. Çünkü, Abbasi'lerin hüküm sürdüğü sıralarda, güya, burası bataklıkmiş ve sıtma insanları kırıp geçiriyormuş. Ewald Wagner'in Abu Nuvas'la ilgili geniş derlemesinde, Abu Nuvas'ın çeşitli zamanlarda cezalandırıldığını öğreniyoruz(2). Ancak onun Girnavaz'a gerçekten gelip gelmediğini bu eserden çıkaramıyoruz. "Gir" tepe anlamında bir sözcüktür ve Girnavaz da Navaz'ın tepesi anlamındadır. Aynı yörede anlatılan bir başka anlamda ise burasının bir cin merkezi olduğudur. Burada yaşadığı ileri sürülen cinlerin de liderinin adının Navas olduğu kaydedilir. Karl Sornig bu iki anlatımı özdeşleştirmek ister ve Abu Nuvas'ın kişiliği ile "cin" olgusunu kaynaştırır(4). Eski yerleşme yerlerinde cinlerin oturduğuna dair söylentiler olağandır. Höyüğün en yüksek noktasında bulunan yatacır ise, bu merkezin, halen çevre halkı tarafından olağan üstü güçlerin etkin olduğu bir yer olarak yaşadığını, bize göstermektedir. Çarşamba günleri Müslümanlar ve Yezidiler, pazar günleri Hristiyanlar, Salı günleri de Yahudiler ve Suriyeli Araplar iyileşmek umuduyla buraya gelirler(3). Folklorik açıdan çok ilginç olan bu olay, bu yıl Hacettepe Üniversitesi tıp doktorlarından

oluşan bir ekip tarafından ayrıntılı olarak incelenecektir.

Bu höyüğe dikkatimi çeken ve burada kaçak kazıların yapıldığını bize bildiren Mardin Müzesi Müdürü Abdül Halik Ekmen'e teşekkürü bir borç bilirim. 1980 yılında höyük üzerindeki ilk inceleme yapılmış(4); 1981 yılında da Mardin Müzesi'ne 22 parçadan oluşan, İ.Ö. III. bin yıllarına ait gömü hediyelerinin intikal etmesi üzerine, burada kurtarma kazılarına 1982 yılında başlanmıştır. Böylece Türkiye'de ilk kez Mardin ilinde bir höyük kazısına da başlanmış olmaktadır. Bu olguyu özellikle vurgulamak istiyorum, çünkü Türkiye-Suriye sınırının hemen güneyinde yüzlerce araştırma günümüze değin yapıldığı halde, bu sınırın kuzeyi hala bir soru işareti olarak durmaktadır. Bu bölgenin önemi 19. yüz yılın sonunda Mısır'da yapılan araştırmalar sırasında, IV. Amenophis'in diplomatik arşivinin Tell el Amarna kentinde bulunmasıyla artar(6). Bu arşivde ele geçen ve Mitanni Mektubu diye anılan belge, Önasyanın önemli diplomatik arşivinin Tell el Amarna kentinde bulunmasıyla artar(5). Bu ele geçen yazılı belgelerde de Hurri memleketlerinden Bahseden tabletler bulunmuştur. Nihayet Ugarit, Nuzi ve Mari gibi kentlerde bulunan arşivlerin de yardımıyla İ.Ö. II. binin ikinci yarısında Güney Doğu Anadolu ve Kuzey Suriye bölgelerinde hüküm sürmüş olan Hurri/Mitanni Devleti ile ilgili bilgilerimiz artmıştır.

Yazılı belgelerde Hanigalbat olarak da anılan bu devletin çekirdeğinin Habur ve Dicle Nehirleri arasında kaldığını ve Tur Abdin'in de büyük bir rol oynadığını öğreniyoruz(6). Önasyanın en güçlü devletleriyle andlaşmalar yapan bu önemli devletin başkenti Waşşuganni ve burada bulunması gerekli olan devlet arşivi ne yazık ki tüm araştırmalara rağmen ele geçirilememiştir. Bu kent için en güçlü aday olarak görülen yerleşme yeri Ceylanpınar yakınındaki Tell Feheriye'dir(7). Burada Amerikalılar ve Almanlar kazılar yapmış, ancak burasının Waşşuganni olup olmadığını ispat edememişlerdir. Bu önemli sorunun çözülebilmesi için pozitif bilimcilerden de yardım istenmiş ve Tell el Amarna'da ele geçen Tuşratta'nın muhtemelen Waşşuganni'den gön-

derdiği tabletten alınan toprak numunesinin nötron aktivasyon analizi yöntemiyle incelenmesinden sonra Tell Feheriye höyüğünün Waşşuganni olması olasılığı bir kenara itilmiştir(8).

Erwin Lucius ve Karl Sornig(9) Hitit ve Assur devletlerinin askeri seferlerini anlatan metinlerden hareket ederek, Waşşuganni'nin bugünkü Nusaybin çevresinde olabileceği fikrini savunan bilim adamlarına katılmışlardır(10). Bu arada Gırnava höyüğünden 1 km. güneyde bulunan, haritalarda Veysiki ya da Vesige olarak anılan bir yerleşme yerine dikkat çekmişler ve Waşşuganni'yi bulmak isteyenlerin burada çalışmaları gerektiğini belirtmişlerdir(11). Mardin çevresini çok iyi tanıyan Abdül Halik Ekmen'de yıllar önce bize aynı uyarıyı yapmıştı. İlginç olan, Veysiki ya da Vesige olarak anılan bu ismin, çok çeşitli dillerin konuşulduğu bu yörede bir anlam taşımamasıdır. Bilindiği üzeri eski kent isimleri uzun süreler yaşaya biliyor. Eğer, Veysiki/Vasige, Waşşuganni adının değişmesi ile yaşaya gelen bir antik isimse 1 km. kuzeyinde yer alan Gırnava höyüğü Waşşuganni için en güçlü aday olmaktadır. Bu durumda, bu yerleşme yerinin, herhangi bir nedenle daha güneye kaydığı düşünülebilir. Nötron aktivasyon analizi yöntemiyle Waşşuganni'nin parmak izi olarak tanımlanan kil özellikleri bu yıl Hacettepe Üniversitesi Fizik Bölümü tarafından yürütülecek incelemelerle, Gırnava höyük malzemesinde de aranacaktır. Bu özellikler gözlemlendiği takdirde, Önasya'nın tarihsel coğrafyasının araştırılmasına da yeni boyutlar katılacaktır. 1982 Gırnava kazıları sırasında II. tabakada açığa çıkartılmaya başlayan büyük yapıya bağlı olarak, ünik bir kaideli kap bulunmuştur(12). Bu eser P-12 ve P-13 açmalarının arasındaki alanda 57.77 m derinlikte 51 parça halinde ele geçmiştir. Kapın tümlendikten sonra çapı ve yüksekliği 60cm olarak belirlenmiştir. Kapın önemi biçiminin yınısıra üzerinin çeşitli tekniklerle(proton/kabartma, mühürleme ve ajur) yapılan bezemesinden ileri gelir. Bu kap 1982 yılında açığa çıkartılmaya başlayan binanın çeşitli yerlerinde dağınık olarak ele geçen baskı bezekli üç parçayla birlikte incelenmelidir. Geniş ağızlı kaplara ait olan bu parçaların en yakın benzeri Nuzi'de G. Mabedinin 74 nolu odasında bulunmuştur(13). G. Mabedinin 74 nolu

odası kesin olarak tarihlenmediği için, biz de elimizdeki bu örneklerin en yakın benzerlerinin tarihlerini bilemiyoruz.

Girnavaz kazısında bulunan kaideli kab nede- niyle bizi en çok ilgilendiren eser grupları tütsü kabı olarak kullanıldıkları düşünülen, kule biçimindeki kaplar ve kaideli çanaklardır. kaideli çanakların sığ veya derin bir çanak kısmı vardır. Konik olan kaide kısımları ise, kısa ya da uzun olabilir. Bu kaidelerde çoğunlukla ajur tekniğinde mimari öğeler bulunur. bunlar ayrıca çizi ya da kabartma bezeklerle de zenginleştirilmiş olabilir. Girnavaz örneği gerek çanak kısmında görülen bezemeleri açısından gerekse diğer örneklerle nazaran daha kısa olan kaidesinde yer alan zengin mimari betimlemeleriyle, bu grubun görkemli bir örneğini oluşturur.

Tütsü kabı olarak düşünülen bu kaideli çanakların II. Erken Sülaleler döneminden sonra görülmeye başladıkları ve Mezopotamya'nın çeşitli merkezlerinde, anadolu, Elam ve Kuzey Suriye'de de ele geçtikleri bilinir(14).

Gerek saydığımız bu özellikler, gerekse Hurri kültürüne bağlanan kule biçimindeki kaplarla(16) olan yakın ilişkileri nedeniyle, Girnavaz örneği de bir Hurri yapıtı olarak yorumlanmalıdır. Bu kabın kaide kısmında yer alan ajur tekniğindeki mimari öğeler işlevsel açıdan çok, bezeme amacıyla yapılmış olmalıdır. Bu kap kanımızca dinsel törenlerde yıkanma işlerinde, ya da libasyon veya kurban kanlarının toplanması için kullanılmış bir kült kabı niteliğindedir.

Mitanni devletinin ortadan kalkmasından sonra bir Assur Eyaleti haline gelen Hurri merkezleri çeşitli sanat dallarında -şüphesiz- kendi öz gelenek ve göreneklerini yaşatmışlardır. 1982 yılında çok az bir kısmı açığa çıkartılan büyük yapı ve buna bağlı olarak ele geçen eserler de böyle bir dönemin ürünü olmalıdır. Girnavaz Höyüğünde önemli bir Hurri yerleşmesinin varlığı kesindir. Burada açığa çıkartılacak belgelerle Önasyanın önemli devletlerden olan Mısır, Hitit ve Assur'la Hurri/Mitanni Devletinin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkilerine de yeni boyutlar kazandırılacaktır.

*Doç. Dr. Armağan Erkanal, Hacetepe Ü. SBF, Öğretim Üyesi(1992 yılında, Girnavaz'da kazı çalışmalarını yürütürken arabasına konulan bomba ile öldürüldü.)

(1) K. Sornig, "Hurritische Spuren. Vielsprachigkeit im Alten Orient, der Târ Abdin und die Wassuganni- Frange", Grazer Linguistische Studien 11/12 Festgabe für Norman Denison, Graz, 1980, 1s. 321 vd. (Bu çalışmayı bize bildiren Prof. Dr. Ali Dinçol'a yakın ilgisinden dolayı şükranlarımızı sunarız.)

(2) E. Wagner, Abu Nuvas. Eine Studie zur arabischen Literatur der frühen Abbasidenzeit. akademie der Wissenschaften und der Literatur und Veröffentlichungen der Orientalischen Kommission Band XVII, Wiesbaden, 1965.

(3) K. Sornig, 1 s. 321 vd.

(4) K. Sornig, s. 321.

(5) E. Lucius und K. Sornig, "Zum Lokalisierungsproblem" Avusturya Kültür Yayınları II, İstanbul, 1969, s. 5 vdd; K. Sornig s. 299 vdd; G. Wilhelm, Grundzüge der Geschichte und Kultur der Hurriter, Darmstadt, 1982, 1 vdd.

(6) E. Lucius und K. Sornig, s. 13.

(7) Bu konuda bilgi ve kaynakça için karş. B. Hrouda, "Wassukanni, Urkis, Subat Enlil. Ein Beitrag zur historischen Geographie des nördlichen Zweistromlandes" MDOG 90, 1958, s. 22 vdd; E. Lucius und K. Sornig, s. 13; G. Wilhelm, s. 1 vdd.

(8) C. W. Mc Ewan, L.S. Braidwood, H. Frankfort, H.G. Gültterbok, R. C. Haines, H.J. Kantor and C. H. Kraeling, Soundings at Tell Fakhariyan OIP 79, Chicago, 1958; A. Moortgat, Arbeitsgem Nordrein-Westf. Abh, 7, 1959; a. y. Arbeitsgem. f. Forschung d. Lond. Nordrhein- Westf. Abh, 62, 1962

(97) Karş. A. Dobel, w. J. van liere and A. Mahmud, "The Wassukanni Proje of the Unuversity of california - Berkeley" Afo 25, 1974/1977, s. 259 vdd; A. Dobel, F. asaro and H. V. Micel. "Neutron Activation Analysis und the Location of Wassukanni", Orientalia Nova Series 46, 1977, s. 375 vdd; G. Wilhelm, s. 38.

(10) K. Sornig, . 302 vdd; E. Lucius und K. Sornig, s. 5 vdd.

(11) K. Sornig, s. ; E. Lucius und K. Sornig, s.

(12) E. Lucius und K. Sornig, s. 10; K. Sornig, s. 322

(13) Bu eser tarafımızdan yayına hazırlanmaktadır.

(14) R.F. Starr, Nuzi, Cambridge and Massachusetts, 1939, Pl. 141, A, s. 500.

(15) J. Moon, " The Distributon of Upricht Jars and Stemmed Dishes in the Eraly Dynastik Period" Iraq 44, 1982, s. 39-69.

(16) M. J. Mellink, RIA III, 1957, s. 517.

Not: Bu yazı Arkeoloji Araştırmaları Sonuçları Kitabı, I. cilt'ten alınmıştır.

JI ZARGOTINA ME

Berhevkar: Mustafa GAZÎ

TIŞTANOK

- 1- Apê sincik bazda quncik
- 2- Behra şin e av tê nin e
- 3- Darki min heye hezar û yek pel e
- 4- Elba mast li guhera rast
- 5- Guloka mû li dunyê werbû
- 6- Hanika manika fêrşê ber devê kanika
- 7- Helheliko melmeliko simêl tûjo guh beliko
- 8- Hespa boz e rişme li poz e
- 9- Hespa şê bazda hewşê
- 10- Hilindir mîlindir kur ji bavê bındur
- 11- Hîşin e kilita wi hesin e
- 12- Ho kilo heft qat cilo
- 13- Hûno mûno du qûno
- 14- Hûtê çû ser darê guli ani xwarê
- 15- Kalok ji jor da tîye dîrk li piştê ye
- 16- Kalo tê ji rê da tefala îstirîya li piştê da
- 17- Kumê hûtê tije nûtê
- 18- Mazi bî zînêr vî
- 19- Muyê kara li ser dara
- 20- Ne li erd e ne li ezman e hêlîna begrewan e
- 21- Odak şuştî muştî bîbbîlek têda rûniştî
- 22- Odak şuştî muştî çel keleş têda rûniştî
- 23- Odak şuştî muştî qorek peya lê rûniştî
- 24- Qesra sipî bê qapî
- 25- Simê gê tije xwê
- 26- Sîva ter li guher
- 27- Tabûtkî da çil heb mirî hene
- 28- Teq te teq-teq tê, çiz tê çizo-viz tê, sewt tê sewta gur tê
- 29- Tîşki min heye ez dîçim bî min ra ye, ji min naqete
- 30- Tîşki min heye ez dîdimê dîxo, nedîmê naxo, ew çî ye?
- 31- Tîşki min heye li avê dîxim naşkê, li kevîr dîxim dîşkê
- 32- Tîşki min heye li kevîr dîxim naşkê, li avê dîxim dîşkê
- 33- Tîşki min heye rêsiya giya pişt xaniya
- 34- Tîşki min heye tîştani, li ber kevîrê xîştani, ne pê û ne pani
- 35- Tîşteke heye hemî tîşt dîçîne têda
- 36- Tîşt mîşt çû li pişt derî rûnişt
- 37- Vî alî text, wî alî text, jê derket kalekî bêbext
- 38- Xanîma ser kursî dîxwe nanê tîsî

HOPANÊ

*Hopanê hopanê
Kejya min a panê
Avêt gola hanê
Gola han qamiş e
Marê têda fiş e
Kekê min çawiş e
Çawişê biçûk e
Jê ra ani bûk e
Bûka qelender e
Xwedya şara zer e
Şara zer li ba kir
kekê min pê şa kir.*

PÎR Ê SÎR

*Pir û sirek hebû
Pirê sira xwe li bin tahtê çand
Taht bî ser da ket
Go çima tahto?
Go bira giha li ser min şin nebe!
Go çima gihayo?
Go bira pez min nexwe!
Go çima pezo?
Go bira gur min nexwe!
Go çima guro?
Go bira kûçik min nexwe
Go çima kûçiko?
Go bira kevani nan bide min!
Go çima kevaniyê ?
Go bira mîşk hebana min qul neke!
Go çima mîşko?
Go bira pisik min nexwe!
Go çima pisiko?
Go dîxwîm dîxwîm zîkê xwe rep dîkîm!*

BERSIVÊN TIŞTONEKAN

- 1- Mîşk
- 2- Kezam: yosun
- 3- Qur'an
- 4- Hiv
- 5- Mij
- 6- Cemed
- 7- Mîşk
- 8- Derzî
- 9- Çironek
- 10- Dûman

- 11- Zebeş
- 12- Pivaz
- 13- Loq : loğ
- 14- Makîna teraşê
- 15- Jîjo: kirpi
- 16- Jûjî: kirpi
- 17- Hêjîr
- 18- Kon
- 19- Go û seri:
(zînar: kafa, mazi: kulak)
- 20- Teyare

- 21- Zîman
- 22- Kîbrîr
- 23- Dev
- 14- Hêk
- 25- Hînar
- 26- Mar
- 27- Kîbrîr
- 28- Bangeran
- 29- Si: gölge
- 30- Sohe
- 31- Hêk

- 32- Pelê cîxara
- 33- Qula kûrmoriya:
karîmca yuvası
- 34- Hêka kwisiyan:
kaplumbağa yumurtası
- 35- Deftêr
- 36- Sîvnik
- 37- Kwisi
- 38- Çîra

Golal Baci

Seid VEROJ

Cay beno û cay nêbeno, yew roj, yew Golal baci bena. Golal baci, rayir kuwena û vana: ez ver bî qesir da padişay şora. Golal baci dur-nizdi epeyi rayir şona û rayira raştê yew şoni yena. Veynda şoni dona û vona:

-Şone, şone! tî mi nêgênê?

Şone vano:

-Ez to gêna.

Golal baci vona:

-Tî pey çî mi kuwnê?

Şone vano:

-Ez pey çîwada xwî to kuwena.

Golal baci vona:

-Tî yew çîwa bîdê miro ez mîrena, enewa bo sek, ez to nêgêna.

Golal baci ray kuwena û ver bî qesir da padişay şona. Dur-nizdi epeyi rayir şona û raştê yew cirtîrî yena. Veynda cirtîrî dona û vona:

-Cirtîrî, tî mi nêgênê?

Cirtîrî vono:

-Ez to gêna.

Golal baci vona:

-Tî yap çî mi kuwenê?

Mere vano:

-Ez pey missi goştareno to kuwena.

Golal baci vona:

Tî yew misasi bîdê miro ez mîrena bo sek ez to nêgena.

Golal baci ray kuwena û ver bî qesir da padişay şona. Dur-nizdi epeyi rayir şona û raştê yew meri yena. Veynda meri dona û vona:

-Mare, tî mi nêgênê?

Meri vano:

Ez to gêna.

Golal baci vona:

-Tî pey çî mi kuwena?

Mere vano:

-Ez pey boçta xwî to kuwena.

Golal baci vîna: Temom, eno(ino) mirê dest dano. Pey boço xwî mi bikuyo zê, ez nêdejena. Û Golal baci û merî tê reydi zewicyenê. Zewaci ra dîm çendey vîreno û yew roj Golal baci merî ra vana: Ma dijûn bî, ma xwîr şorê cîlî. Golal baci û

marre cîlonê xwî tê kenê û şonê şo. Şonê lay ver, vanê: Lay qimê ma nêkena, şonê çemî ver, vanê: Çem zê qimê ma nêkeno û tikêna şonê, raştê herunda simdê devî yenê û vonê: Temom ewta marê dest dano. Qazonê xwî sernonê û dest bî cîlanê şitişî kenê. Epeyi wext heyntardi vîreno û wîrdî piya zê veyşon benê. Ewniyenê rayira rayoniver bî qeyme şonê û Golal baci jêna persan û vana: Golal baci raynênê! şîma şonê kora? Rayonî vanê: Ma şonê key padişay, veyve estê. Golal baci merî ra vana: Tî zê şo marê tikê rîz(bîrînc) bîyar.

Merre ray kûweno şono key padişay û Golal zê cîlan şitiş dewam kena. Golal baci, lîga ja kerarra monena û paştiser kûwena mondê qazonê awkî. Û qîrena-barena vana: Rayanênê şîma şon ekey padişay sek, merre efendî ra vajê wa bêro: Rayanî naşt-daşt ewniyanê çî naseno. Û şonê key padişay vonê: Ma rayir ra ameynê, yew veng ameynê vatê; merre efendîra vajê wa nêvîndero bêro û ma naşt-daşt ewniyay çî nasaynê. Merre zê bîndê fîraqan do û jên goştereno. Senik enewa veng şono. Û yeno ewniyeno, kî Golal baci paştiser kewta qazonî miyan û qirî û bariya ja ya.

Merre vono:

-Destê xwî bîdî mi ez to veja.

Golal baci vana:

-To mirê çî werî erdo?

Merre vano:

-Mî tikê rîz dekerbîbi gunondê xwî miyan, ez rayir ra vazdaya omaya, gunê mî teliyana mendi û rîz zê rîşa.

Golal baci vana:

-Nê, ez destê xwî nêdona to, qey to ez xapênaya.

Merre keno-nêkeno, Golal baci destê xwî nêdona bîde. Û merre agêreno ja ser, pay sera geyreno û vano: Koserek û baserek,

Koserek û baserek,

Koserek û baserek

Ez omeya, Golal baci û merre weyra mendi

Peynî: Mî elbê esîrî virarşt

Inovera kaşt

Mîra zûrî, Humay ra raşt.

YERÇEKİMLİ KARANFİL

Biliyor musun az az yaşıyorsun içimde
Oysaki seninle güzel olmak var
Örneğin rakı içiyoruz, içimize bir karanfil düşüyor gibi
Bir ağaç işliyor tıkır tıkır yanımızda
Midemdi aklımdı şu kadarcık kalıyor.

Sen o karanfile eğilimlisin, alıp sana veriyorum işte
Sen de bir başkasına veriyorsun daha güzel
O başkası yok mu bir yanındakine veriyor
Derken karanfil elden ele.

Görüyorsun ya bir sevdayı büyütüyoruz seninle
Sanan değiniyorum, sana ısınıyorum bu o değil
Bak nasıl, beyaza keser gibisine yedi renk
Birleşiyoruz sessizce

Edip CANSEVER

MEXİKA Bİ KÊŞE ERD

Dızani tu hındık hındık dı hundurê min de
Halbıki xweşbûna bı te re heye
Wek ku em araq wedixwun, mina ku mexik bıkeve hundurê me
Lı cem me darek jin dıbe tıqetıq
Medê min, hışê min evqa dımıne.

Mêla te lı wê mexikê ye dıgrım dıdım te
Tu dıdı yeki dın xweştır e
Ew yeki dın ji dıde yeki dın
Mexik dest bı dest dıgere.

Dıbini ku em evinek mezin dıkın bı te re
Qala te dıkım, lı te germ dıbım, wiya ew nin e
Mêze spi çawa dıbe heftreng
Tevhev dıbın bê deng

Werger: **Ahmet ÇAKMAK**

*Eliyê Torçî **

Wextekê Eliyê Torçî mesi dıgirt.

Rokê mesik girt, kır nekir nekar bû tor derxista, giran bû. Îcar kurê xwe ra got:

- Lawo tu were torê bigire, ezê herim mal, balte binim. Binim bêm lêxim, bikujim, kaşkim, derxim.

Ew lêxist çû. Kurê wi girt. Kurê wi da hişê xwe, xwe got:

- Canim, ezê çawa gunê vi bikim stuyê xwe.

Kurê wi berda, bavê wi ji mal hat, lê nihêri kurê wiya mesi berdaye; hêrsa wi rabû, silek li kurê xwe xist. Kurê wi xeyidi hatemal, got:

- Dayê, idi karê min bike, çend nana bide min, ezê terkeselati dinê bivim, herim. Ez cem bavê xwe nasekinim.

Çû. Terkeseli dinê bû. Rokê, duda, sîsya çû.

Çû, rasti xorteki hat. Ewi xorti selam dayê, got:

- Tuê kuda heri, xortê qenc?

Ew ji wi ra got:

- Lê tuê kuda heri?

Herdua ji hevra gotin: "Emê herdu ji terkeseli dinê bin." Wêderê bûn birê hev, ji hevra gotin: "Emê herin şêher, hevalê xêr û şêrê bin." Evana lêxistin çûn, çûn şêhereki mezin. Evana herdu bira çûn kûçeki, xwe ra sekinin. Lê nihêrin du xoce wê xeber dîdîn. Îja evana xoce pîrsin, gotin:

- Gelo, xevat, qe şêher da hene?

Xoce got:

- Welleh, meri min lazım e. Bira yek bê ber destê min.

Ewi ku bû, mesi bû, navê wi Ahmed bû. Ahmedê te çû ber destê xoce, arîşvênş usa kır, ku idi ji çarê derxist. Îja bû hevalê xoce. Çar-pênc sala wêderê bû hevalê xoce, zef qalın bû. Îja çû xazgîniyê qiza padîşê. Birê wi dinê ji qe kapêkek xwe ra qazanç nekirî bû, patsan, xwe ra ket nava

şêher. Ahmed ji qiza padîşê xwe ra xwest, ani hat, malik qalınd kır. Evi rabû, çû gazi birê xwe kır, got:

- Bira, ne em hatine qazancê, ka qazanca te?

Eva birê xwe ani hat bir hımamê, humamiş kır, deste kincê baş lêkır, got:

- Bira, were em derên, herin mala xwe.

Evana rabûn, derketin, hatin ber wi ciyê rasti hev hatine, bûne birê hev, wêderê sekinin, got:

- Bira were em ji hev cihê bin. Tu here gundê xwe, ez ji wê herim gundê xwe.

Evana rabûn malê xwe tamam parvekırın, kırın du ciya. Jinik ma orta wan da. Ahmed got:

- Were emê jinê ji bıkın du qeta, nivî min nivî te.

Îja ewi birê çûk got:

- Ahmed, jin, jına te ye, jin ji tera.

Ew ji got:

- Na.

Wêderê da şûr, xwe dirêji jinikê kır. Du mêra nava guliyê jinikê da banzda. Evi lêxist, herdu mêr kuştin. Îja birê ra hilda got:

- Bira xwe min jinik nedikuşt, min seva van mêra usa dıkır. Bira zani ez kê me, tu min nasdiki? Ez ew mesi me, bavê te ez gırtim ew im. Te ez berdama, ija ez hatim pêşiya te. Eva mala min gışk tera ani. Para min ji ji tera, jinik ji tera, de xatirê te.

Bû mesi û kete avê. Evi bira ji hûr mûrê xwe û jinika xwe hilani, hate mala xwe. Mala wi bû şayi. Du şeva defê xistin, dewat kırın.

Ew çû mirazê xwe şabûn, hûn ji herin mirazê xwe şabın. Kûta bû çû.

* Ev çirok, ji pirtûka Heciyê Cındî û Eminê Evdal, ya bi navê "Folklorê Kurmanca, 1936" hatiye gırtın.

KÜRTLERDE DOKUMA EL SANATLARI (2)

Redaksiyon

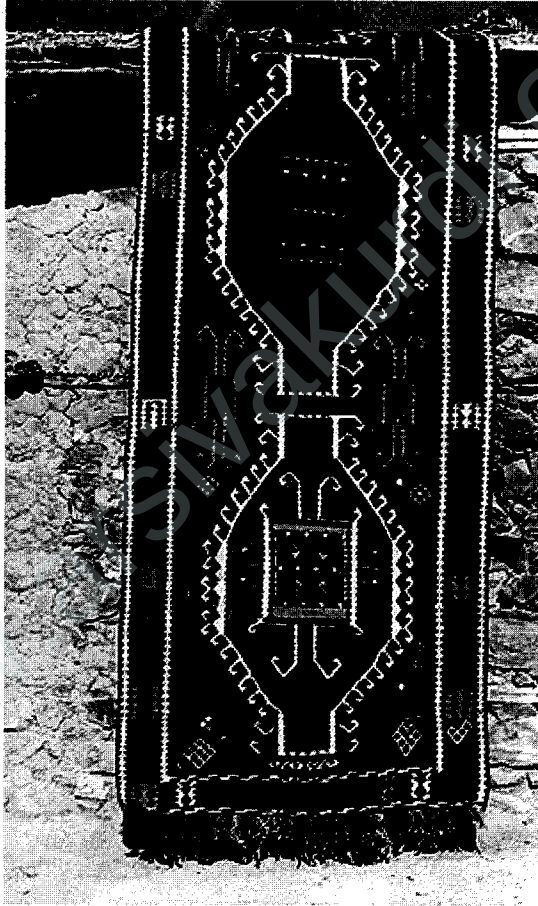
Geçen sayımızda, "Kürtlerde Dokuma El Sanatları" başlığı altında, genel bir değerlendirmeden sonra "Kulav"ı incelemiştik. Bu sayımızda ise, aynı başlık altında, Diyarbakır ve yöresine ait dokuma el sanatlarından "kilim"i işleyeceğiz.

Dokuma yaygıları, ait oldukları bölgelerin toplumsal dokusunu, etnik yapılarını, gelenek, görenek, yaşam tarzları ve türlü inanışlarını yansıtmaktadırlar. Bizce, insanlığın gerçek tarihi halk sanatlarında gizlidir. Bu yüzden, dokuma el sanatlarını bu denli önemsemekteyiz. Halıya, kilime ve diğer dokuma yaygılara atılan her ilmik, insanlık tarihinin önemli bir dokusudur; insansı bir sevdanın, bir inanışın, bir eğilimin, bir tutkunun sanatsal bir ifadesidir.

Diyarbakır yöremize tarihsel, kültürel değerlerinin önemli bir parçası olan dokuma el sanatlarından kilimi tüm boyutlarıyla ele almaya çalışalım.

KİLİM

Kilim, Diyarbakır yöresinde de, barınakların tabanlarına, eşyaların üstüne serilen, duvarlarda süs olarak kullanılan ve gelinlerin sandıklarında

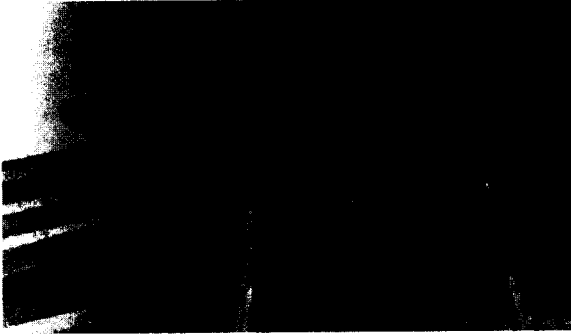

en değerli çeyiz malzemesi olarak duran bir yaygı türüdür. Bu tür yaygılar önceleri, soğuktan, toz, rutubet gibi etkenlerden korunma ve taşımacılıkta (çuval, heybe, gibi) kolaylık sağlama amaçlı yapılan ihtiyaç malzemesi iken, giderek süslenme özelliğini de yüklenmiştir. Ayrıca, özgün tekniği içerisinde geleneksel oluşu dolayısıyla, toplumun kendine özgü sanat anlayışını en iyi yansıtan bir sanatsal üretim olma özelliğini de kazanmıştır.

DÜZ DOKUMA

Dokuma yaygılar, diğer farklılıklarının yanında, dokuma tekniklerine göre de değişiklikler göstermektedir.

Diyarbakır yöresinde en yaygın olarak görülenleri, kilim (merş), cicim (tej), sili ve sumak tipi dokuma yaygılarıdır. Ayrıca, teknik bakımdan ilikli, çözgü ve atkı yüzü kilimler dikkat çekenlerdir. Bütün bunların yanı sıra, iki atlamalı cicim örneklerini, örme yün çorap, eldiven ve para keselerini de yörenin dokuma el sanatlarından saymak gerekir.

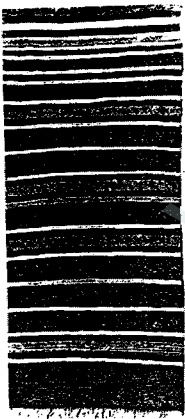
DOKUMA TEZGAHI

Yer Tezgahı

Diyarbakır ve yöresinde kilim ve diğer yaygılar iki tür dokuma tezgahında dokunur. Bunlardan birincisi dikey duvar tezgahıdır.

İkincisi ise yer tezgahıdır. Bu tezgahta, aynı çözgü üzerine, bir kaç teknikte aynı anda , aynı yaygı üzerine dokuna bilir. İki tür tezgahta da, çözgülerin sarıldığı iki uzun direk(levant), çözgülerin alt-üst ayırımı sağlayan gücü sopası ve çözgülerin arasına konan varangelen(tevşık) isimli tahta ile, özellikle de yer tezgahlarında, leventlere destek amacıyla yere çakılan dört kazıktan oluşur.

Çözgü iplikleri çoğunlukla yündür. Ancak son zamanlarda pamuk iplikler de kullanılmaya başlanmıştır.

Altı yfzelli dokuma.

*Resim. 29
Altı yfzelli dokuma.
Kamış kilim*

*Deney. 3-Dikey okunak kılız ar.
kılız çift sıra iplikleri (çözgü)
arasından, bir ön ve bir arkadan
geçen renkli ipliklerden (atlar)
meydana gelen ve çözgülerin at
kılızları arasında kılızların ka-
parıldığı bir dokuma türüdür.*

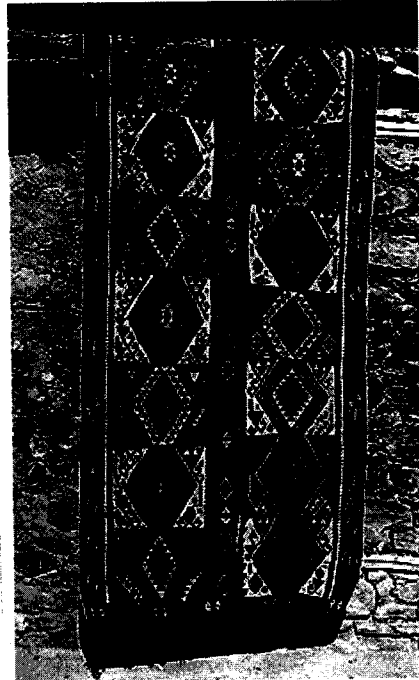
KİLİMDE MOTİF

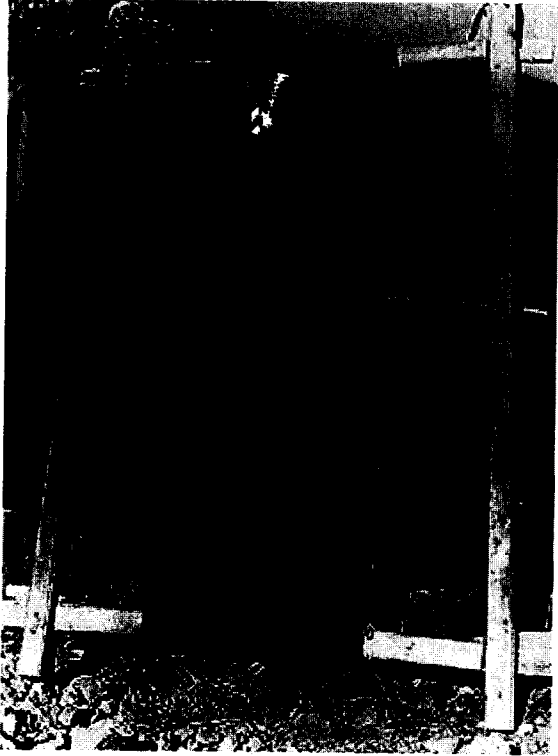
Kürt kilimi motifleri ağırlıklı olarak soyuttur. Bu kilimlerde ve diğer el sanatlarında figüratif motiflere çok az rastlanır. Dokuyucu kadın, daha

önceleri büyükle-
rinden kendi öz
duyarlılıklarıyla öğ-
rendiği motifleri
ezbere ya da daha ön-
ce yapılmış bir ki-
lime bakarak dokur.
Önünde çizilmiş bir
dokuma deseni
yoktur.

Çoğu zaman doku-
yucu kadın özgün soyutlamalarıyla yeni motifler
yaratır. Bazen, motif kilimin ebadına uydurulma-
ya çalışılırken yeni motifler elde edilir, ya da elde-
ki renkler yetişmediği zaman, dokuyucu eldeki
olanakları da yeniden kompoze eder; fazla gelen

yanlarını keser. Bit-
miş bir ki-
limde, ya da
her hangi bir
yaygıda genel bir si-
metri olma-
sına karşın,
motifler tek
tek simetrik
değillerdir.
Alttakiler
ile üstteki-
ler, sağdaki-
ler ile solda-
kiler hiç bir
zaman biri-
birinin eşi
değildirler.
Zira, doku-

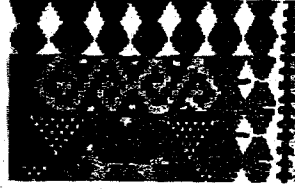
Duvar Tezgahı

yucunun bir işi çıktığından, ya da farklı bir sebepten dolayı işine ara vermek zorunda kaldıktan sonra dokuma işine yeniden başlarken, ya da dalgınlıkla yanlışlıkla farklı dokuduğu bir motif yüzünden doğan boşlukları, aklına gelen başka bir motifle doldurur.

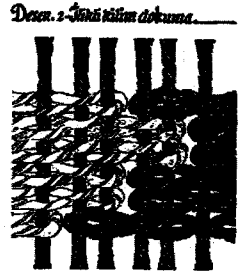
Bazen de, bir renkle başladığı bir motifi, renklerinin tükenmesinden dolayı başka bir renk ile sürdürür. Bu uygulamalar Kürt dokuma el sanatlarının çoğunda belirgin bir özelliktir. Bu tür zorluklardan kaynaklanan değişiklikler, yeni özgün motiflere dönüşürler. Bu yüzden, bir kilime bakıldığında, bir ressamın tablosundaki bütünlüğü ve özgünlüğü görmek mümkündür. Genellikle dokuyucu iyi bir ressam görüşüne sahiptir.

İLİKLİ KİLİM

İlikli kilim, Kürtlerin en çok tanınan ve bilinen bir kilim çeşididir. Bu teknik kilim, heybe, ve namazlıklarda en yaygın bir biçimde kullanılan bir el dokuma tekniğidir. Çözümlerin arasına bir

Resim 29 - İlikli kilimde, iki ayrı renkteki atkıların karşılıklı olarak çakıştığı bir yerden meydana gelen İlikli kilim motif dokumasıdır.

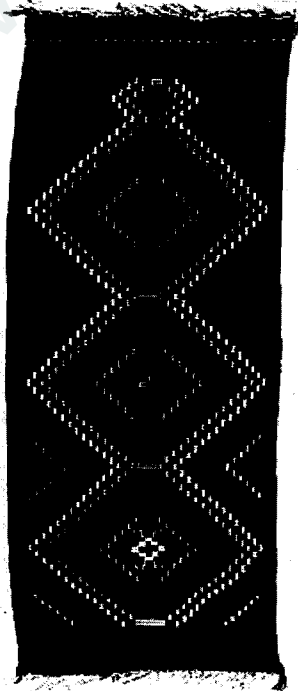

Desen 1 - İlikli kilim dokuması.

alttan, bir üstten geçmek üzere yerleştirilen renkli atkılar, kendi desenlerinin sınırından geri döner. O desenin sınırından, komşu desenin başka renkteki atkısı da aynı yerden geri döner. Bu, eğer dikey bir çizgi ise, iki desen arasında dikey bir yarıklık-ilik meydana gelir (Desen 1' de görüldüğü gibi). Çünkü, yanyana duran çözgü çiftleri, iki desenin sınırında, iki ayrı atkı tarafından sarılarak geri çekilmişlerdir. Bu nedenle, bu tür dokumalarda dikey çizgiden alabildiğince kaçınılır. Ancak, 1 cm 'yi geçmeyen dikey çizgiler ile ufak iliklerin meydana gelmesine müsaade edilir. Desenler bu teknik şartlara uydurulduğunda, çoğunlukla geo-

metrik ve daha çok enine, çapraz ve kesik çizgilerden oluşur.

Dikey çizgiler ise basamaklara bölünmektedir. Bu tür dokuma işlemleri daha çok dikey (duvar) tezgahında yapılır. Büyük yaygılar ölçülerini genellikle serilecekleri odanın taban büyüklüğünden alırlar. Yer kilimleri evlerin tabanlarına serildikleri halde, duvar yaygıları birer süs eşyası, duvardaki tablo işlevini görürler.

Fotoğraflar: Sadık EREN

DEMLENİYORDU ÖLÜMÜM

(saatler sözcüsüdür bitmelerin
takar ardına oldularını
çalar olacaklarına
başı arsız sonu meçhul failin...
derken kırar orta yerinde kalemini zaman
zamlanırken nakitliği her an
vakitsiz bir telaş tanıdıklaşır sokaklara
ve bir mesai daha ucuzlaşır yaşam...)
bir maraton halkasına takılırken sebep
delik ayakkabılarım utansındı
oysa parayı dönüp dönüp alıyordu zaman
bense
borcumla tanımsız bir uzaklıkta kalmıştım
sönen ateşinde külüm soğurken
bu yan baktım gerilerden gözlüksüz
üşüdüm
yanan ayaklarına
yakan yordamına
ayaksız boşaldım
ve gövdesiz aktım üstüne
o uzmanıydı en zayıf yönümün
kalmıştıki
koparacaktı sayılı yıldızlarımdan
katacaktı eşsiz koleksiyonunna
demleniyordu ölümüm
yakasından tutup boyumdan büyük cücenin
fırlattım içine fermanını
ve ansızın kaçtım
bir kaçtım ki yüzyılımdan / ardımda ben
bin yıllarda soluklandım
kulağımda isimler değirmeni
kuş, balık, böcek isimleri
ve hayalet isimlere dönüşen
yasak isimler
diliimde paramparça noksan yüzdeler
sahi neydi adım?
kimdim bu ayarsız boyutta
bu boyutları boyutsuz boyutta
(saatler bitişleri kurarken ayarına
kalbimde yıllanmış duruyordu kan
avanstım bir yandan verilmeye
bir yandan alınmanın yemini....)

Enver TUNÇ

ÇIROKA DÊRSIM Û SERPÊHATIYA XIDÊ, ROMANEK BI ZIMANÊ KURDÎ Û WEŞANXANA DILAN

Şemsellin GÜRBÜZ

Ez dizanim ku navê Rıza ÇOLPAN ji we ra xerib nehat. Rıza, camêrek bi gewdê xwe va ji welêt pîrr dût û bi dîl û hîş va li welêt e, li Dêrsimê ye, li ser çem û kani, mêrg û zevi, çiya û geli deşt û zozan û gund û bajarên Kurdistanê ye; li vir, di nava me de diji. Carna di nava rûpelên Govendê, carna ji di nava rojnama Ronahi û carna ji di ref pirtûkxanan de, navê wi bi ber çavên me dikeve.

Belê, me Rıza nediye lê, em wi baş dînasin.

Lewra, ewi heta iro bi du berhemên xwe yên delal va pişt da edebiyata Kurdî. Heta iro du pirtûkê Rıza hatin weşandin. Yek jê roman e (Xidê Naxirvan û Tevkuştina Dêrsim), ya din ji helbest e (Hiroşima Duwem Helepçe). Ev herdu pirtûk ji ji ali weşanxana Dilan hatin çapkirin. Belê ji ber hinek pirsgrêkên teknîkî û hinek ji ji ber eziziya çapxana "Yön"ê, di çapa pirtûkan de hinek kêmasî hene. Lê ew ne pîrr grî e. A giring naverok û tîmtel e.

Lewra, ji van herdu pirtûkên wi ji kifş e ku Rıza, qêrinên gelê xwe ji kur da dibihîze, nalinên wi di dilê xwe de bi cih dide. Loma wisa bi awakî hêsa pîrsên ewqas giring bi hosteyî tine zimên.

Gava mirov "Xidê Naxirvan û Tevkuştina Dêrsim" dixwîne, birina Dêrsim carek din qaçil davêje. Rıza, mirov bi Xidê Naxirvan ra, li hemû deşt û zozan, çol û çiya, geli û newal û çem û kaniyên Dêrsimê digêrine. Rıza dirokê tevdiçe, kîrî û êtûkên Roma Reş bi awakî hêsa radixe pêş çavan. Ya giring, ew birina Kurda bi zimanê xwe yê zikmakî, bi zimanê Kurda dinivîsîne. Giringiya duwem ew e ku ev pirtûk li Amedê hatine çapkirin. Hûn ji di çapxaneke bi qedr û qîmet de; herdu pirtûkên Rıza ji, ji ali

weşanxana Dilan va hatine weşandin. Seba vê yekê ye ku wan pirtûka xwe bi hêsayî gihand xwendevanên Kurd, yê li Kurdistan. Hinek kêmasiyên çapemeniyê ji ji bo wê yekê nebûn asteng.

WEŞANÊN WEŞANXANA DILAN EV IN:

1- Çağdaş Kürdistan Tarihi,

Lucien Rambot.

Fiyatı: 60.000 TL

2- Kürdistan'da eğitim süreçleri, Rohat.

Fiyatı: 50.000

3- Sorgu, Zindan, Direniş ve Yaşam,

M. Ali Ural. Fiyatı: 80.000

4- Kürdistan Tarihinde Dersim,

Dr. M. Nuri Dersimi. Fiyatı: 250.000

5- Hiroşima Duwem Helepçe, Rıza Çolpan

Biha: 75.000

6- Xidê Naxirvan û Tevkuştina Dêrsim.

Rıza Çolpan.

Biha: 80.000

Li gor agahdariya min, Rıza Çolpan kar û barê nivisandinê didomîne. Em ji bawer in ku wê ji kozîka Rıza wê hin gelek dengên bedew rabîn. Lê, me bihist ku weşanxana Dilan, navbir daye kar û barê weşanê. Kitêbxana Dilan ji bo Bajarê Amed iro ji pêwîst e, hewce ye. Xwezîka wê, hin gelek salan jiyana çapemeniyê bîdomanda û geş bîkîra.

Ji bo bi destxistina kitêbên weşanxana Dilan, li vê navîşanê bigerin: Atatürk Bulvarı, Emlak Bankası Apt, No: 146/28 Aksaray / İstanbul

Tel: 5132356

QIZÊ KURDA

Qizêd çiyayê me
Mina xezala kubar in,
Mina xezala kûvi ne,
Mina kulilka delal in,
Mina kulilka rengi ne,
Mina kanya zelal in,
Mina kanya safi ne...

Kani distrê
Kîlamê dîla,
Tev hev dîke ew
Van derd û kula.

Tu terez qizik,
Al gevez qizik,
Tu mîn ra buyi
Ax merez qizik.

Divê: ew emîr
Û bextê te ye,
Bêyi wê te ra tu
Hewas tîneye.

Tu gul i qizik,
Tu kul i qizik,
Merîn baxçê mîn
Bîlîl i qizik.

Eskerê Boyik

Bölgeden sanat haberleri

2-7 Ekim tarihleri arasında Diyarbakır'da düzenlenen, Kültür Turizm ve Sanayi Festivali çerçevesinde bir dizi etkinlik gerçekleştirildi. Festival programı içerisinde Diyarbakır'lı fotoğraf sanatçısı Adil Tekin'in "Geçmişten günümüze Diyarbakır" konulu sergisi gerçekleştirildi. Bu sergide yüze yakın yapıt sergilendi. Ayrıca Arkeoloji Müzesi'nde ise Hasan Törün'ün "doğa ve insan" isimli sergisi açıldı.

Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü öğretmen ve öğrencilerinin karma resim sergisi ise Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Dağkapı Burcu'nda gerçekleşti.

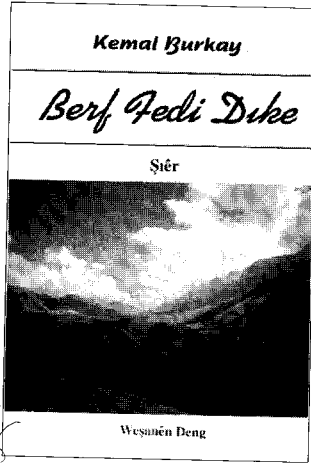
Festival çerçevesinde gerçekleştirilen etkinliklere (Bülent Ersoy konseri ve sünnet şöleni dışında) halkın rağbet etmediği gözlemlendi. Etkinlikler, bürokrat çevreyi aşmadığı görüldü.

Diyarbakır Sur Belediyesi'ne bağlı M.Akif Ersoy Tiyatrosu (Orhan Asena) elemanları işlerinden alınarak başka görevlere verildiler. Tiyatro, belediye başkanı Cemal Toptancı tarafından kapatıldı.

Ankara Dostlar Tiyatrosu, Genco Erkal'ın oynadığı Gogol'un "bir delinin hatıra defteri" isimli oyununu Diyarbakır Devlet Tiyatrosu'nda sergiledi.

Şair A.Hicri İzgören'in seçme şiirlerinden oluşan yeni kitabı "ve öteki" ismiyle Piyayayınları arasında çıktı.

D
E
R
K
E
T
!

D
E
R
K
E
T
!

Navnişana xwestinê

Atatürk Bulvarı Emlak Bankası

Apt. B/Blok No: 146/28

Tel: (0 212) 513 63 25

Aksaray /İstanbul

BERFİN / BAHAR

Aylık Kültür, Sanat ve
Edebiyat dergisi

9. sayı çıktı!
Abone oldunuz mu?

Abone Koşulları:

12 sayı: 900.000 TL,

6 sayı: 500.000 TL.

Yurt dışı 12 sayı: 60 DM

Posta Çeki No:

İsmet Arslan 466352

Yeni Adresimiz:

İstiklal Cad. No: 186/2

80070 Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0 212. - 293 05 64

Bulunmaz Kültür Merkezi Kasım 1995 Etkinlikleri

13 Kasım - Okur-Yazar Bütünleşmesi (Panel)
Yöneten: Aydın Öztürk.

Katılanlar: Cengiz Gündoğdu, İsmet Arslan,
Göngür Gençay, A. Latif Tiftikçi

16 Kasım - Felsefe Semineri 3

(kavramlar oluşturma) Cengiz Gündoğdu

18 Kasım - Özel Tiyatroların Bugünü (Panel)

Düzenleyen: İsmail Tanju, H. Hilmi Bulunmaz,
Kemal Orgun, Erdal Ceviz, A. Latif Tiftikçi

19 Kasım - Ütopyamızın Sıcak Sesi: Enver
Gökçe (Çok sayıda sanatçının katılımıyla
gerçekleştirilecek.)

23 Kasım - Felsefe Semineri 4

(Kavramlar Oluşturma) Cengiz Gündoğdu

25 Kasım - Amatör Tiyatroların Bugünü
(Panel)

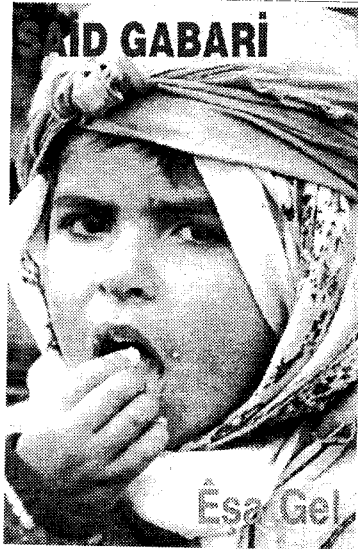
H. Hilmi Bulunmaz, İsmail Tanju,
Kemal Orgun, Erdal Ceviz, A. Latif Tiftikçi

27 Kasım - Günümüzde Alevi Örgütlenmeleri
Esat Korkmaz

30 Kasım - Felsefe Semineri 5

(Düşünme Yöntemi)

Her Cumartesi Pazar: Sihirli Sandık (Çocuk
Oyunu) Yazan ve Yöneten: H.Hilmi Bulunmaz

ÇIKTI KASETÇİLERDE!

Yapım: Stran Müzik Üretim

TEL: (0 212) 534 16 49

Dağıtım: Anadolu Müzik

TEL: (0 212) 527 39 37

Fiyatı : 50. 000 TL